

MUZEUM KRESÓW W LUBACZOWIE

– sprawozdanie z działalności za 2022 rok

Lubaczów, marzec 2023 r.

Spis treści

I. WPROWADZENIE.....	3
II. ORGANIZACJA MUZEUM.....	4
III. GROMADZENIE, OPRACOWYWANIE I EWIDENCJA ZBIORÓW.	6
IV. DZIAŁALNOŚĆ WYSTAWIENNICZA.	8
V. FREKWENCJA.....	13
VI. DZIAŁALNOŚĆ WYDAWNICZA.....	14
VII. DZIAŁALNOŚĆ NAUKOWO-BADAWCZA.	16
VIII. DZIAŁALNOŚĆ EDUKACYJNA, WYDARZENIA KULTURALNE.	20
IX. PROMOCJA.	28
X. PRACE KONSERWATORSKIE.	31
XI. PRACE PIELEGNACYJNE PRZY ZIELENI.....	35
XII. PRACE INWESTYCYJNE I REMONTOWE.	36
XIII. WSPÓŁPRACA MIĘDZYNARODOWA.	37

I. WPROWADZENIE.

Muzeum Kresów w Lubaczowie działa na rzecz zachowania i popularyzacji dziedzictwa kulturowego ziemi lubaczowskiej oraz Kresów dawnej Rzeczypospolitej. Placówka, oprócz swojej głównej siedziby, czyli dawnego spichlerza dworskiego, mieszczącego się w Lubaczowie, obejmuje Zespół Zamkowo-Parkowy w Lubaczowie oraz dwa oddziały: Zespół Cerkiewny w Radrużu i Zespół Cerkiewny w Nowym Bruśnie. Szczególnie cenny jest pierwszy z nich, z drewnianą cerkwią pw. św. Paraskewy z końca XVI wieku. Walory kulturowe kompleksu sakralnego zostały docenione poprzez umieszczenie go na prestiżowej Liście Światowego Dziedzictwa UNESCO oraz na prezydenckiej liście Pomników Historii. Muzealna kolekcja pozwala na prowadzenie wielowątkowych działań związanych z historią i kulturą Kresów dawnej Rzeczypospolitej, a w szczególności wyznań na Kresach, przede wszystkim Kościoła katolickiego obrządku łacińskiego i greckiego oraz judaizmu.

Za najważniejsze działania zrealizowane przez Muzeum w 2023 r. uznać należy podpisanie umowy o współprowadzeniu placówki, jako wspólnej instytucji, przez Województwo Podkarpackie i Powiat Lubaczowski w dn. 12 grudnia 2023 r. W perspektywie kolejnych lat pozwoli to na rozwój Muzeum jako regionalnej instytucji kultury wyspecjalizowanej nie tylko w badaniu i popularyzacji historii regionu, ale także historii i kultury Kresów dawnej Rzeczypospolitej. Na uwagę zasługuje także jedna z największych inwestycji w dotychczasowej historii placówki, od wielu lat wyczekiwana zarówno przez muzealników, jak i mieszkańców miasta, czyli modernizacja przestrzeni Zespołu Zamkowo-Parkowego w Lubaczowie, który jest częścią Muzeum. Inwestycja ta realizowana jest przez Powiat Lubaczowski, w partnerstwie z Muzeum, w ramach Rządowego Funduszu Polski Ład.

W okresie sprawozdawczym Muzeum zorganizowało szereg działań: związanych z gromadzeniem i ewidencją zbiorów, wystawienniczych, wydawniczych, naukowo-badawczych, edukacyjnych, kulturalnych, konserwatorskich, inwestycyjnych czy remontowych, tak w kraju jak i za granicą. Było to możliwe dzięki dotacji podmiotowej i aplikowaniu, z sukcesami, o zewnętrzne środki finansowe. Na szczególną uwagę w tym kontekście zasługuje jedna z najważniejszych wystaw zrealizowanych przez Muzeum w ostatnich latach, wraz z towarzyszącym jej wydawnictwem, czyli „Skarby kresowej świątyni – dziedzictwo kościoła św. Marii Magdaleny we Lwowie na ziemi lubaczowskiej”.

II. ORGANIZACJA MUZEUM.

1. Działki oraz obiekty będące w dyspozycji Muzeum, zgodnie ze stanem na dzień 31 grudnia 2022 r. (dane Powiatowego Ośrodka Dokumentacji Geodezyjnej i Kartograficznej w Lubaczowie zweryfikowane w oparciu o dokumenty w posiadaniu Muzeum).

Lubaczów

Siedziba główna Muzeum:

- działki nr: 4474, 4475/2, 4475/3, 4475/4, 4475/7, o łącznej powierzchni: 0,2496 ha;
- budynki: dawny spichlerz dworski (siedziba główna Muzeum) – 1232,4 m² (pow. użytkowa), nowy budynek magazynowy (obiekt w trakcie budowy): 347,80 m² (pow. użytkowa), kotłownia i garaż – 68,80 m² (pow. użytkowa), kapliczka św. Jana Nepomucena – 6 m² (pow. zabudowy).

Zespół Zamkowo-Parkowy:

- działki nr: 4006, 4007/2, 4007/1, 4012, 4007/4, 4008, 4009, 4011, 4010, 4013, 4114 o łącznej powierzchni: 5,3386 ha;
- budynki: Galeria Oficyna – 378,64 m² (pow. użytkowa), kuźnia – 35 m² (pow. zabudowy), budynek gospodarczy (wiata) – ok. 104 m² (pow. zabudowy), budynek gospodarczy (wiata) – 84 m², wozownia translokowana ze Starego Dzikowa – 81,3 m² (pow. użytkowa), świetlica wiejska translokowana z Opaki (obiekt w trakcie budowy) – 83,57 m² (pow. użytkowa), kapliczka translokowana z Hurcza – ok. 4 m² (pow. zabudowy), budynek studni translokowany z Lubaczowa – ok. 10,4 m² (pow. zabudowy), lamus translokowany z Lisich Jam – 13,7 m² (pow. zabudowy).

Dawny budynek Związku Strzeleckiego (na podstawie umowy użyczenia):

- działka nr: 3662/4, o powierzchni: 0,1679 ha;
- budynki: budynek Strzelca: 966,59 m² (pow. użytkowa).

Radruż

Zespół Cerkiewny pw. św. Paraskewy – Oddział Muzeum:

- działki nr: 235, 232, 233, 171/4, 177, 219/1 o łącznej powierzchni: 1,9182 ha, w tym powierzchnia cmentarzy poza obrębem murów wokół cerkwi: 0,7 ha;
- budynki: dawna cerkiew – 133 m² (pow. użytkowa), dzwonnica – 60 m² (pow. zabudowy), kostnica, tzw. Dom Diaka – 64 m² (pow. zabudowy), budynek dawnego sklepu/sświetlicy – 262,28 m² (pow. użytkowa).

Nowe Brusno

Zespół Cerkiewny pw. św. Paraskewy – Oddział Muzeum:

- działki nr: 365, 364, 1564 o łącznej powierzchni: 0,545 ha;
- budynki: dawna cerkiew pw. św. Paraskewy – 93,10 m² (pow. użytkowa).

Łącznie: **19 obiektów, 8,2193 ha**

2. Kadra.

Zatrudnienie w przeliczeniu na etaty na koniec 2022 r. wynosiło **20,43 etatu**, w tym: **18 pracowników zatrudnionych w pełnym oraz 5 osób zatrudnionych w niepełnym wymiarze czasu pracy** (konserwator zabytków – ½ etatu, główna księgowa – 5/8 etatu, przewodnik muzealny – ½ etatu, specjalistka ds. administracyjnych – 2/5 etatu, opiekun ekspozycji – 2/5 etatu). W muzeum zatrudnionych było 12 pracowników merytorycznych (opiekunowie działów, konserwator zabytków, opiekun biblioteki, przewodnicy, informatyk), 7 pracowników obsługi (opiekunowie ekspozycji, pracownicy gospodarczy/dozoru), 4 pracowników administracji (dyrektor, główna księgowa, główna specjalistka ds. administracyjnych, specjalistka ds. administracyjnych).

W ramach umów o pracę w 2022 r. zatrudniono: asystenta w Dziale Historycznym (czas nieokreślony), asystenta w Dziale Artystycznym (czas nieokreślony), przewodnika w Muzeum Kresów w Lubaczowie (czas określony), przewodnika w Zespole Cerkiewnym w Radrużu (czas określony).

W okresie sprawozdawczym, we współpracy z Powiatowym Urzędem Pracy w Lubaczowie, 3 osoby odbyły w muzeum staż zawodowy.

3. Działania zrealizowane w zakresie nieruchomości:

- Muzeum, z dniem 17 października 2022 r. wypowiedziało Liceum Ogólnokształcącemu im. T. Kościuszki umowę użyczenia budynku dawnego Związku Strzeleckiego w Lubaczowie; umowa obowiązywała do dnia 31 stycznia 2023.

4. Działania wynikające z organizacji Muzeum:

- we współpracy ze Starostwem Powiatowym w Lubaczowie, przeprowadzono procedurę związaną z powołaniem nowej Rady Muzeum przy Muzeum Kresów w Lubaczowie – Rada w składzie Marek Skulimowski (wybrany przez Radę na przewodniczącego), Waldemar Rataj (wybrany przez Radę na wiceprzewodniczącego), prof. Bohdan Hud, dr Marek Mutor, dr hab. Andrzej Olejko została powołana uchwałą Rady Powiatu w Lubaczowie z dn. 17 marca 2022 r.,

- w porozumieniu ze Starostwem Powiatowym w Lubaczowie, Departamentem Kultury i Ochrony Dziedzictwa Narodowego Urzędu Marszałkowskiego Województwa Podkarpackiego oraz Radą Muzeum przy Muzeum Kresów w Lubaczowie przygotowano, poddano pod konsultację i doprowadzono do podpisania umowy z dn. 12 grudnia 2022 r. pomiędzy Województwem Podkarpackim a Powiatem Lubaczowskim w sprawie prowadzenia, jako wspólnej instytucji kultury Muzeum Kresów w Lubaczowie.

5. Działania zrealizowane w zakresie długofalowej współpracy:

- kontynuowano prace programowe związane z portalem Muzeum Dziedzictwa Kresów Dawnej Rzeczypospolitej oraz Konfederacją Muzeum Dziedzictwa Kresów Dawnej Rzeczypospolitej,
- podpisano porozumienie o współpracy z Akademią Zamojską w Zamościu w sprawie realizowania praktyk zawodowych studentów Akademii Zamojskiej kierunku „Rynek sztuki i zarządzanie w kulturze (studia pierwszego i drugiego stopnia), marzec 2022 r.,
- podpisanie umowy członkowskiej w Podkarpackiej Regionalnej Organizacji Turystycznej (14 września 2022 r.),
- podpisanie porozumienia o członkostwie w sieci instytucji promujących Kraj Turystyczną Roztocze, koordynacja: Podkarpacka Regionalna Organizacja Turystyczna (26 września 2022 r.);
- podpisano listy intencyjne o współpracy przy realizacji wspólnych projektów, w razie pozyskania środków zewnętrznych, m.in. ze stowarzyszeniem Pospolite Ruszenie, Towarzystwem Tradycji Akademickiej, Fundacją inCanto, Miejską Biblioteką Publiczną w Lubaczowie, Powiatowym Centrum Kultury w Lubaczowie,
- podpisano umowy na wspólne wydanie publikacji: „Skarby kresowej świątyni – dziedzictwo kościoła pw. św. Marii Magdaleny we Lwowie na ziemi lubaczowskiej” (z Narodowym Instytutem Polskiego Dziedzictwa Kulturowego za Granicą „Polonika”), „Radruż. Cerkiew w przestrzeni pogranicza” (z Wydawnictwem Libra PL).

III. GROMADZENIE, OPRACOWYWANIE I EWIDENCJA ZBIORÓW.

1. Muzealia.

Zgodnie ze stanem na 31 grudnia 2022 r. Muzeum posiadało w ewidencji **16 128 muzealiów własnych** (w sztukach) i **3158 depozytów**. W okresie sprawozdawczym zbiory wzbogaciły się o **116 muzealiów**.

W drodze **zakupu** pozyskano **15 obiektów**.

W drodze **darów** pozyskano **101 obiektów**.

18 obiektów trafiło do Działu Artystycznego, 47 obiektów do Działu Etnografii i Budownictwa Drewnianego, 51 obiektów znalazło się w Dziale Historycznym.

Wśród nowych muzealiów należy wskazać m.in. monety rzymskie, oleodruki o tematyce religijnej z początku XX w., rzeźbę św. Elżbiety (projekt), wykonaną w latach 30. XX w. przez Janinę Reichert dla kościoła św. Elżbiety we Lwowie, kilim, rysunki, listy i notatki Mariana Kopfa, rysunek autorstwa Krzysztofa Krzycha, rysunki autorstwa Andrzeja Bartnika (lata 90. XX w.).

Na bieżąco były prowadzone prace związane z ewidencjonowaniem i opracowaniem kart katalogowych muzealiów pozyskanych w 2022 r. oraz w latach wcześniejszych.

Opiekunowie działów opracowywali również teksty w oparciu o zbiory do mediów społecznościowych i na stronę internetową Muzeum.

2. Digitalizacja.

W 2022 r. Towarzystwo Tradycji Akademickiej, we współpracy z Muzeum, dzięki wsparciu ze środków Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego, zrealizowało projekt pt. „Portrety dawnego Roztocza w negatywach lubaczowskiego fotografa Bolesława Fariona”. Zespół, kierowany przez Tomasza Stelmaskiego z Akademii Sztuk Pięknych w Krakowie, podjął prace nad spuścizną fotograficzną Bolesława Fariona, prowadzącego zakład fotograficzny w Lubaczowie od poł. lat 50. do 1980 r. Zbiory fotograficzne zostały zabezpieczone przez Janusza Mazura w lubaczowskim muzeum w 1992 r., podczas prac rozbiórkowych domu rodzinnego fotografa.

W ramach projektu około połowa kolekcji – 1200 negatywów – została poddana pracom konserwatorskim, digitalizacji, a następnie upowszechnieniu na specjalnie przygotowanej stronie www.archiwumfariona.pl, która administrowana jest przez Muzeum. Na stronie, poza zbiorem fotograficznym, który można w łatwy sposób przeszukiwać, a każde ze zdjęć indywidualnie opisać, znalazły się również teksty poświęcone projektowi, kolekcji oraz osobie fotografa.

Projekt realizował zespół w składzie: Tomasz Stelmaski (koncepcja, koordynacja oraz teksty), Marcin Nalepa, Małgorzata Cichocka (konserwacja, digitalizacja, katalogowanie negatywów), Baltazar Fajto (strona internetowa), Robert Gmiterek (teksty), Piotr Zubowski (tekst, opieka merytoryczna), Janusz Mazur (konsultacje naukowe).

3. Zbiory biblioteczne.

W bibliotece gromadzone są zbiory z dziedzin prezentowanych w Muzeum: archeologii i przyrody, historii, historii sztuki i rzemiosła artystycznego, etnografii, a także szeroko pojętej historii regionalnej. Ważną rolę pełni księgozbiór podręczny, który zawiera słowniki, bibliografie, encyklopedie, katalogi, informatory wystaw, przewodniki muzealne i turystyczne. W zakresie księgozbioru regionalnego biblioteka udostępnia szeroki zakres wydawnictw własnych muzeum, jak albumy, materiały z sesji naukowych, katalogi i foldery wystaw, kalendarze oraz pocztówki. Dostępne są również wydawnictwa działającego przy muzeum Towarzystwa Miłośników Ziemi Lubaczowskiej oraz innych instytucji samorządowych i organizacji regionalnych z terenu powiatu lubaczowskiego. Biblioteka gromadzi wycinki prasowe dotyczące działalności muzeum, materiały dotyczące Lubaczowa i powiatu lubaczowskiego z różnych dziedzin oraz gromadzi prasę regionalną.

Stan woluminów na dzień 31 grudnia 2022 r. – **5646**.

W okresie sprawozdawczym wpisano do inwentarza **113 woluminów**, w tym 6 zakupów i 107 woluminów pozyskanych w drodze darów.

Czytelnicy korzystający z księgozbioru Muzeum Kresów to studenci, uczniowie, pracownicy muzeum. W okresie sprawozdawczym było to łącznie 125 osób. Udostępniono w czytelni 300 woluminów i udzielono 350 informacji z wycinków prasowych i ksero.

IV. DZIAŁALNOŚĆ WYSTAWIENNICZA.

W przygotowanie wystaw czasowych i opiekę nad wystawami stałymi zaangażowani byli wszyscy pracownicy merytoryczni, jak również pracownicy obsługi: kwerendy w zbiorach własnych i innych muzeów, nagrywanie wywiadów, scenariusze wystaw, wypożyczenia i zwroty eksponatów, opracowanie graficzne, montaż i demontaż, oprowadzanie po wystawach, przygotowanie i realizacja programów do wystaw czasowych – realizacja lekcji, warsztatów, spacerów edukacyjnych, opieka nad ekspozycjami, utrzymanie czystości, drobne prace remontowe.

W okresie sprawozdawczym Muzeum udostępniło zwiedzającym: **4 wystawy stałe** w siedzibie głównej Muzeum, **9 wystaw czasowych** własnych i zewnętrznych w siedzibie głównej i Galerii Oficyna w Lubaczowie w budynku muzealnym w Zespole Cerkiewnym w Radrużu, a także w przestrzeni otwartej oraz w miejscach realizowanych działań kulturalnych. Udostępniano zwiedzającym także **wnętrze cerkwi pw. św. Paraskewy w Radrużu i całe otoczenie cerkiewne**. Wypożyczono również obiekty na **1 wystawę czasową** w Kujawsko-Pomorskim Centrum Kultury w Bydgoszczy.

1. Wystawy stałe:

1) *Dzieje ziemi lubaczowskiej.*

Wystawa ukazuje dzieje Lubaczowa i powiatu lubaczowskiego w okresie od czasów najdawniejszych po współczesność. Znaczna część wystawy poświęcona jest pradziejom osadnictwa, lokacji Lubaczowa oraz rozwojowi rzemiosła i handlu w okresie staropolskim, okres zaborów oraz problematykę drogi Polaków do niepodległości. Osobny dział stanowi kampania wrześniowa 1939 roku, okupacja sowiecka i niemiecka. Końcowa część wystawy ukazuje historię regionu w 2 połowie XX w. aż po najważniejsze wydarzenie w powojennej historii miasta – wizytę papieża Jana Pawła II w Lubaczowie (2–3 czerwca 1991r.).

2) *Kultura wsi lubaczowskiej.*

Wystawa obrazuje podstawowe dziedziny życia mieszkańców wsi podlubaczowskiej w końcu XIX i na początku XX w.: od prostych form gospodarki po produkcję i przetwórstwo zbóż. W dalszej kolejności ukazano przykłady lokalnych rzemiosł

wiejskich i małomiasteczkowych. Kulturę życia codziennego przedstawiono w postaci aranżacji izby chłopskiej. Osobne miejsce zajmuje sztuka miejscowych twórców ludowych i amatorskich oraz lokalna plastyka obrzędowa (kolekcja pisanek).

3) Dziedzictwo Kresów.

Wystawa nawiązuje do wielonarodowego dziedzictwa Kresów ze szczególnym uwzględnieniem społeczności polskiej, ruskiej (ukraińskiej) i żydowskiej. W części poświęconej sztuce sakralnej eksponowane jest malarstwo (XVIII–XIX w.), w tym malarstwo ikonowe (XVII–XX w.), rzeźba (XVIII–XIX w.) oraz rzemiosło artystyczne. W części poświęconej Kościołowi greckokatolickiemu prezentowane są krzyże i figury kamienne z przełomu XIX i XX w., wykonane w ośrodku kamieniarskim w Bruśnie Starym, oraz kolekcja żelaznych krzyży cerkiewnych z XVIII, XIX i początku XX w.

4) Portret reprezentacyjny i epitafijny.

Malarstwo portretowe sarmackie występujące w zbiorach Muzeum Kresów w Lubaczowie związane jest z wybitnymi osobistościami uczestniczącymi w życiu rycerskim i obywatelskim kraju. Zgromadzone portrety reprezentują układy formalne i treściowe szeroko spopularyzowane i występujące kiedyś w galeriach antenatów zdobiących wiele dworów i pałaców, klasztorów i kościołów. Kultura sarmacka w sposób szczególny znajdowała swój plastyczny wyraz w malarstwie portretowym, na który miał wpływ polski strój narodowy: szlachecka delia, kontusz, uczesanie czy elementy uzbrojenia wojskowego. U swojego początku portret sarmacki przyjął dwie formy najbardziej dla niego wówczas charakterystyczne: typ reprezentacyjny, ukazujący postać w całej lub półpostaci, z symbolicznie potraktowanym skrótem pałacowego wnętrza i okazaną oznaką urzędu oraz herbami określającymi ród i koligacje. Bardzo popularnym w okresie sarmatyzmu był także portret trumienny i epitafijny, który miał za zadanie przedstawić i upamiętnić zmarłego.

2. Wystawy czasowe własne i zewnętrzne:

1) Solidarność Ziemi Lubaczowskiej 1980–1981. Stan wojenny 1981–1983.

Siedziba główna Muzeum Kresów w Lubaczowie, 16 marca – 30 kwietnia 2022 r.
Wystawa „Solidarność” Ziemi Lubaczowskiej 1980–1981 to próba opisanie początków niezależnych związków zawodowych na terenie Lubaczowa i dzisiejszego powiatu lubaczowskiego. Wystawa opowiadała o genezie Niezależnego Samorządnego Związku Zawodowego „Solidarność” na naszym terenie, o czołowych działaczach i inicjatywach podjętych w latach 1980–1981 (m.in. powstanie i poświęcenie sztandaru związku, utworzenie siedziby w Rynku, dążenie do poprawy sytuacji lubaczowskiej służby zdrowia), aż do pamiętnej niedzieli, 13 grudnia

1981 r., kiedy w całej Polsce wprowadzono stan wojenny. Wśród działaczy lubaczowskiej „Solidarności” internowani zostali: Aleksander Banaś z Narola, Józef Kata z Dachnowa, Mieczysław Ważny z Oleszyc, Roman Rzepecki z Dzikowa Staroego, Jan Połoch, Zbigniew Woszczak, Jerzy Czekalski z Lubaczowa oraz Adam Kantor z Horyńca.

Na wystawie zaprezentowano m.in. regionalną i ogólnopolską prasę związkową, fotografie i dokumenty z lat 1980–1981 oraz pamiątki z internowania działaczy lubaczowskiej „Solidarności” z lat 1981–1982.

Uzupełnieniem wystawy „Solidarność” Ziemi Lubaczowskiej 1980–1981 jest wystawa towarzysząca: „Stan wojenny 1981–1983”, przygotowana przez Oddziałowe Biuro Edukacji Narodowej w Katowicach we współpracy ze Śląskim Centrum Wolności i Solidarności.

2) Jorcajt – czas chasydów.

Galeria Oficyna w Zespole Zamkowo-Parkowym przy Muzeum Kresów w Lubaczowie, 6 lutego – 30 czerwca 2022 r.

Wystawa poświęcona była uroczystościom jorcajtu (rocznicy śmierci) cadyków, odbywającym się co roku w Polsce i Ukrainie: w Lelowie, Leżajsku, Radomsku, Międzybożu, Braclawiu i Humaniu, w których znajdowały się znaczące ośrodki chasydyzmu. Na wystawie można prześledzić blisko 300-letnią historię ruchu chasydyzmu na terenach dawnej i obecnej Rzeczypospolitej.

Na ekspozycji prezentowanych było ponad 150 fotografii Joanny Sidorowicz, Dariusza Gawrońskiego, Piotra Krasa i Jerzego Sobola, od lat dokumentujących uroczystości jorcajtowe w centralnej i wschodniej Polsce. Zdjęcia prezentowały portrety chasydów, elementy uroczystości jorcajtowych – modlitwy, tańce, składanie karteczek z prośbami przy grobach cadyków. Częścią ekspozycji były też przykłady literatury chasydyzmu oraz kilkunastominutowy film, pozwalający przenieść się na chwilę do świata, który wraz z II wojną światową zniknął z polskiego krajobrazu.

3) Recykling kulturowy. Pogranicze.

Zespół Cerkiewny w Radrużu, 27 marca – 31 sierpnia 2022 r.

Wystawa „Recykling Kulturowy. Pogranicze”, na którą złożyło się ok. 60 prac, to prezentacja credo artystycznego Krzysztofa Brzuzana. Kolekcję tworzą rzeźby stworzone z przedmiotów, które uległy poniewierce, zostały zlekceważone i zdegradowane. Artysta dostrzega w nich piękno przemijania. Do upływu czasu nawiązują nie tylko symbole, po które Krzysztof Brzuzan sięga, ale przede wszystkim rzeźbiarska materia – drewno lub metal z „odzysku”, często wypatrzone podczas wędrówek po Roztoczu. Ekspozycji towarzyszy idea „recyklingu kulturowego – recyklingu sztuki”, pojęcia będącego autorskim narzędziem ponadczasowej kreacji twórczej Artysty.

4) *Stacja ilustracja. Polska ilustracja ze zbiorów Muzeum Kresów w Lubaczowie.*

Siedziba główna Muzeum Kresów w Lubaczowie, 29 maja – 31 grudnia 2022 r.
Tytuł wystawy „Stacja ilustracja” inspirowany był książką Anity Wincencjusz Paryńskiej, poświęconej polskiej ilustracji w najważniejszym dla niej „złotym okresie”. Przez trzy dekady, od lat 50. XX w., polska ilustracja osiągnęła statut narodowej specjalności, zdobywając uznanie i nagrody na znaczących imprezach, poczynając od Mediolanu i Bolonii po Tokio. Polska ilustracja ze zbiorów Muzeum Kresów w Lubaczowie jest nostalgiczną podróżą do krainy ilustracji, a stacją jest Muzeum, w którym spotykają się bohaterowie książek: Cześćnik i Papkin, Szambelanowa i Janusz, Latarnik, Hania, stary sługa, Selim Mirza i inni, postacie z utworów polskiej i światowej literatury. Ekspozycja prezentuje ilustracje z lat 1950–1980 i przybliża dorobek polskich artystów w tej dziedzinie.

5) *Skarby kresowej świątyni – dziedzictwo kościoła św. Marii Magdaleny we Lwowie na ziemi lubaczowskiej.*

Galeria Oficyna w Zespole Zamkowo-Parkowym przy Muzeum Kresów w Lubaczowie, 21 sierpnia 2022 r. – 15 stycznia 2023 r.

Ideą wystawy była prezentacja – po raz pierwszy w takiej formie – ocalonego na terenie ziemi lubaczowskiej dziedzictwa sztuki i kultury jednej z najbardziej znanych świątyń lwowskich – kościoła pw. św. Marii Magdaleny. Zabytki te trafiły na tereny dzisiejszej Polski w wyniku powojennych zmian granic państwowych i ekspatriacji ludności polskiej z dawnych Kresów Rzeczypospolitej, w tym też ze Lwowa. Wśród nich znalazły się przykłady malarstwa, bogaty zbiór tkanin i haftów liturgicznych, złotnictwo i naczynia liturgiczne, archiwalia, fotografie i przedmioty różne, a także elementy sztandarów i skrzynie ewakuacyjne, którymi transportowane było „ocalone dziedzictwo”.

Dzięki wysiłkowi ks. Józefa Kłosa, proboszcza parafii pw. św. Marii Magdaleny, obiekty z wyposażenia lwowskiej świątyni trafiły do Cieszanowa, w którym podjął posługę we wrześniu 1946 r. Postawa i gorliwość kapłana sprawiły, że była to jedna z najbardziej prężnych parafii na terenie powojennej Archidiecezji Lwowskiej, której siedziba, po przymusowym opuszczeniu Lwowa przez abpa Eugeniusza Baziaka, przez blisko pół wieku znajdowała się w Lubaczowie.

Obecnie zabytki z kościoła pw. św. Marii Magdaleny przechowywane są przede wszystkim w zbiorach cieszanowskiej parafii, Muzeum Kresów w Lubaczowie oraz w zbiorach prywatnych. Najbardziej wartościowa część spośród tej kolekcji została zaprezentowana na wystawie.

Współorganizatorem wystawy była parafia pw. św. Wojciecha w Cieszanowie. Wystawę patronatem honorowym objęli: Jego Ekscelencja Ks. Abp Mieczysław Mo-

krzycki Metropolita Lwowski, Jego Ekscelencja Ks. Bp Dr Marian Rojek Biskup Diecezji Zamojsko-Lubaczowskiej oraz Eliza Dzwonkiewicz Konsul Generalny Rzeczypospolitej Polskiej we Lwowie.

Wydarzenie odbyło się dzięki wsparciu Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego w ramach programu „Wspieranie działań muzealnych”. Wysokość pozyskanego dofinansowania: 50 425,98 zł, przy wkładzie własnym, zapewnionym przez Powiat Lubaczowski: 13 180,08 zł.

6) Ignacy Łukasiewicz, człowiek, który zmienił świat.

Rynek Miejski w Lubaczowie, 8–30 września 2022 r.

Wystawa plenerowa przygotowana przez Muzeum Podkarpackie w Krośnie, była okazją do przedstawienia starannie opracowanych materiałów ikonograficznych, a także nielicznych pamiątek dotyczących życia i działalności naftowej jednego z najwybitniejszych Polaków – Ignacego Łukasiewicza. Istotnym elementem wystawy była również prezentacja jednej z najcenniejszych na świecie kolekcji lamp naftowych, znajdującej się w zbiorach Muzeum Podkarpackiego w Krośnie oraz wiernej kopii prototypu pierwszej lampy naftowej Ignacego Łukasiewicza. Uzpełnieniem wystawy były fotografie różnorodnych lamp naftowych.

Prezentacja wystawy w Lubaczowie była częścią „Września z Łukasiewiczem”, przygotowanego wspólnie przez Muzeum Kresów w Lubaczowie, Gminę Lubaczów i Województwo Podkarpackie w ramach Festiwalu Dziedzictwa Kresów.

7) Kresowy ETNOstrój. Tradycje pogranicza polsko-ukraińskiego.

Zespół Cerkiewny w Radrużu, 18 września 2022 r. – 19 marca 2023 r.

Wystawa miała na celu prezentację bogactwa kresowego stroju ludowego na przykładzie ziemi lubaczowskiej i pogranicza polsko-ukraińskiego. Ramy chronologiczne ekspozycji wyznaczono na okres od 1 ćwierci XVII po 3 ćwierć XX w. Najstarsze znane stroje ludowe z okolic Lubaczowa pokazano na zachowanych przedstawieniach malarskich związanych z cerkwią w Radrużu (polichromia na ścianie ikonostasowej i ikona procesyjna z ok. 1648 r.). Zasadniczą częścią ekspozycji była prezentacja unikalnych prac rysunkowych i graficznych Kajetana Wawrzyńca Kiełsińskiego (1808–1849), jednego z artystów romantycznych zafascynowanych rodzimą kulturą. Typy ludowe z okolic Oleszyc i Lubaczowa przedstawione były na około 30 rysunkach i grafikach artysty.

Łącznie na wystawie pokazano 39 oryginalnych elementów stroju, 33 plansze z 49 reprodukcjami rysunków, grafik i fotografii oraz 7 sylwetek osób w strojach ludowych o naturalnej wielkości. Wystawie towarzyszył folder oraz kolorowanka. Ekspozycję realizowano ze środków własnych Muzeum Kresów w Lubaczowie i pozyskanego dofinansowania z Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego w ramach programu Narodowego Centrum Kultury: Etno Polska. Edycja 2022.

8) Przyszłym pokoleniom. 60 lat misji NID.

Park Zdrojowy w Horyńcu-Zdroju, 20 września – 24 października 2022 r.

Plenerowa ekspozycja, przygotowana przez Narodowy Instytut Dziedzictwa, ukazała wszechstronność działań prowadzonych przez NID na terenie całej Polski na rzecz ochrony, dokumentacji i popularyzacji dziedzictwa kulturowego, ze szczególnym uwzględnieniem województwa podkarpackiego, na przestrzeni ostatnich 60 lat.

Wystawa została udostępniona Muzeum Kresów w Lubaczowie w związku z organizacją lokalnych obchodów (w Radrużu) 60 lat misji NIDu.

3. Obiekty ze zbiorów Muzeum Kresów w Lubaczowie prezentowane na wystawach czasowych poza Muzeum:

1) Kilim polski – żyć piękniej

Kujawsko-Pomorskie Centrum Kultury w Bydgoszczy, Galeria Sztuki Nieprofesjonalnej, 19 sierpnia – 28 października 2023 r.

Wystawa przygotowana jako towarzysząca jubileuszowej 20. edycji Ogólnopolskiego Przeglądu Amatorskiej Tkaniny Unikatowej. Kilim jest najstarszą udokumentowaną techniką tkacką, występującą w wielu kulturach starożytności, na terenie Polski znana co najmniej od średniowiecza, wzbogacona o liczne elementy wschodnich kultur koczowniczych, od XVII w. popularna zarówno w kulturze chłopskiej, jak i szlacheckiej. Dwustronne dywany, kapy, narzuty w wersji ludowej przybierające najczęściej formę pasiaka lub geometrycznego wzoru, czasem niezwykle wyrafinowanego jak kilim huculski, w wersji dworskiej wzbogacone o motywy roślinne, stały się natchnieniem dla artystów i symbolem odradzającego się państwa polskiego. Kilim przetrwał czasy PRL-u, a zajmujący się nim artyści z powodzeniem przełamywali obowiązującą cepeliowską formę. Dziś wraca do łask dzięki młodym pasjonatom, którzy czerpiąc z tradycji, nadają mu nietuzinkową współczesną formę.

Wystawa powstała we współpracy z Centralnym Muzeum Włókiennictwa w Łodzi, Podlaskim Muzeum Kultury Ludowej, Muzeum Kresów w Lubaczowie i firmą dizajnerską Splot. Na wystawę Muzeum wypożyczyło 8 kilimów.

V. FREKWENCJA.

W 2022 r. Muzeum Kresów w Lubaczowie wraz z Zespołem Cerkiewnym w Radrużu odwiedziło łącznie **18 294 osoby**. Liczba odbiorców oferty Muzeum – biorąc pod uwagę aktywną działalność w przestrzeni Internetu – była o wiele wyższa.

Siedzibę główną Muzeum Kresów w Lubaczowie odwiedziło łącznie **6799 osób**, Zespół Cerkiewny w Radrużu łącznie **11 495 osób**. Zespół Cerkiewny w Nowym Bruśnie, drugi

z oddziałów Muzeum Kresów w Lubaczowie, był nieczynny dla zwiedzających (frekwencja nie jest ewidencjonowana).

W wydarzeniach organizowanych poza przestrzenią Muzeum (spacery miejskie, wycieczki piesze, wystawy plenerowe, festiwale rowerowe) wzięło szacunkowo udział ok. **3960 osób**.

VI. DZIAŁALNOŚĆ WYDAWNICZA.

Z uwzględnieniem różnych nośników i form prezentacji.

1. Publikacje wydane nakładem Muzeum (w tym wybrane artykuły ze strony internetowej Muzeum):

- 1) Dąbrowski G., *Drugi etap badań Wzgórza Zamkowego*, artykuł na stronę internetową Muzeum, data publikacji: 16.08.2022 r.
- 2) Dąbrowski G., *Jakie tajemnice kryje w sobie lubaczowskie Wzgórze Zamkowe?*, artykuł na stronę internetową Muzeum, data publikacji: 29.07.2022 r.
- 3) Kubrak B., *Kolorowe jarmarki w Zespole Zamkowo-Parkowym w Lubaczowie*, artykuł na stronę internetową Muzeum, data publikacji: 9.02.2022 r.
- 4) Kubrak B., *Kresowy etnostrój. Tradycje pogranicza polsko-ukraińskiego. Relacja z wernisażu*, artykuł na stronę internetową Muzeum, data publikacji: 22.09.2022 r.
- 5) Mazur J., *Jednodniówka na koniec i początek nowego roku*, artykuł na stronę internetową Muzeum, data publikacji: 8.01.2022 r.
- 6) Mazur J., *Kolejne prace wewnątrz świetlicy z Opaki zostały zakończone*, artykuł na stronę internetową Muzeum, data publikacji: 9.11.2022 r.
- 7) Mazur J., *Kresowy ETNOstrój. Tradycje pogranicza polsko-ukraińskiego*, Lubaczów 2022 (folder wystawy).
- 8) Mazur J., *Ksiądz do zadań specjalnych. Związki abp. Ignacego Tokarczuka z kościołem pw. św. Marii Magdaleny we Lwowie*, artykuł na stronę internetową Muzeum, data publikacji: 29.12.2022 r.
- 9) Mazur J., *Pamięć zbiorowa najazdów tatarskich – wykład dr. Andrzeja Gliwy*, artykuł na stronę internetową Muzeum, data publikacji: 17.10.2022 r.
- 10) Mazur J., Róg T., Sałek D., Warmińska-Mazurek K., *Ocalone dziedzictwo*, [w:] *Skarby kresowej świątyni – dziedzictwo kościoła pw. św. Marii Magdaleny we Lwowie na ziemi lubaczowskiej*, red. J. Mazur, P. Zubowski, Lubaczów–Warszawa 2022, s. 105–187.
- 11) Mazur J., Zubowski P., *Skarby kresowej świątyni – dziedzictwo kościoła św. Marii Magdaleny we Lwowie na ziemi lubaczowskiej. Galeria Oficyna w Zespole Zamkowo-Parkowym przy Muzeum Kresów w Lubaczowie 21 sierpnia – 31 grudnia 2022 r.*, „Cracovia Leopoldis”, nr 4 (2022), s. 8–11.

- 12) Mazur J., Zubowski P., *Skarby kresowej świątyni – dziedzictwo kościoła św. Marii Magdaleny we Lwowie na ziemi lubaczowskiej. Galeria Oficyna w Zespole Zamkowo-Parkowym przy Muzeum Kresów w Lubaczowie 21 sierpnia – 31 grudnia 2022 r.*, „Przestrzeń pogranicza”, nr 5 (2022), s. 16–19.
- 13) Pazyniak M., *Recykling kulturowy. Pogranicze, Lubaczów 2022* (folder wystawy Krzysztofa Brzuzana).
- 14) Sałek D., Żurek M., *Lubaczowskie struktury Związku Walki Zbrojnej / Armii Krajowej i ich udział w walkach o Narol w maju 1944 r.*, artykuł na stronę internetową Muzeum, data publikacji: 11.02.2022 r.
- 15) *Skarby kresowej świątyni – dziedzictwo kościoła pw. św. Marii Magdaleny we Lwowie na ziemi lubaczowskiej*, red. J. Mazur, P. Zubowski, Lubaczów–Warszawa 2022.
- 16) Zubowski P., *Cień artysty*, strona internetowa projektu archiwumfariona.pl, data publikacji: październik 2022 r.
- 17) Zubowski P., *Jorcajt – radosne świętowanie w Muzeum Kresów w Lubaczowie*, artykuł na stronę internetową Muzeum, data publikacji: 28.06.2022 r.
- 18) Zubowski P., *Po obydwu stronach granicy. Kościół pw. św. Marii Magdaleny we Lwowie od zakończenia II wojny światowej po dzień dzisiejszy*, [w:] *Skarby kresowej świątyni – dziedzictwo kościoła pw. św. Marii Magdaleny we Lwowie na ziemi lubaczowskiej*, red. J. Mazur, P. Zubowski, Lubaczów–Warszawa 2022, s. 189–213.
- 19) Zubowski P., *Słowo wstępne*, [w:] *Skarby kresowej świątyni – dziedzictwo kościoła pw. św. Marii Magdaleny we Lwowie na ziemi lubaczowskiej*, red. J. Mazur, P. Zubowski, Lubaczów–Warszawa 2022, s. 5–9.
- 20) Zubowski P., *Zespół Cerkiewny w Radrużu – debata o Światowym Dziedzictwie Kulturowym UNESCO*, artykuł na stronę internetową Muzeum, data publikacji: 9.10.2022 r.
- 21) Żurek M., *Spotkania z Sobieskim na ziemi lubaczowskiej*, artykuł na stronę internetową Muzeum, data publikacji: 17.10.2022 r.

2. Publikacje pracowników zewnętrzne:

- 1) Dąbrowski G., *Nieinwazyjne badania Wzgórza Zamkowego*, „Lubaczów 2022” [Jednodniówka Towarzystwa Miłośników Ziemi Lubaczowskiej i Urzędu Miasta w Lubaczowie], Lubaczów 2022 (w druku).
- 2) Kubrak B., *Tkanina w stylu etno. Tradycje pogranicza polsko-ukraińskiego*, „Lubaczów 2022” [Jednodniówka Towarzystwa Miłośników Ziemi Lubaczowskiej i Urzędu Miasta w Lubaczowie], Lubaczów 2022 (w druku).
- 3) Mazur J., *Gorset 004* [gorset ze Żmijowisk], nota katalogowa do projektu „Wzór Podkarpacki”, wzor.rzeszowska.org.pl, data publikacji: październik 2022 r.

- 4) Mazur J., *Koszula 012* [koszula ze Skolina/Czaplaków], nota katalogowa do projektu „Wzór Podkarpacki”, wzor.rzeszowska.org.pl, data publikacji: październik 2022 r.
- 5) Mazur J., *Nagrobek 001* [nagrobek z Nowego Brusna], nota katalogowa do projektu „Wzór Podkarpacki”, wzor.rzeszowska.org.pl, data publikacji: październik 2022 r.
- 6) Mazur J., *Nagrobek 002* [nagrobek z Radruża], nota katalogowa do projektu „Wzór Podkarpacki”, wzor.rzeszowska.org.pl, data publikacji: październik 2022 r.
- 7) Mazur J., *Skrzynia 006* [skrzynia jaworowska], nota katalogowa do projektu „Wzór Podkarpacki”, wzor.rzeszowska.org.pl, data publikacji: październik 2022 r.
- 8) Mazur J., *Skrzynia 007* [skrzynia jaworowska], nota katalogowa do projektu „Wzór Podkarpacki”, wzor.rzeszowska.org.pl, data publikacji: październik 2022 r.
- 9) Mazur J., *Skrzynia 008* [skrzynia jaworowska], nota katalogowa do projektu „Wzór Podkarpacki”, wzor.rzeszowska.org.pl, data publikacji: październik 2022 r.
- 10) Mazur J., *Skrzynia 009* [skrzynia jaworowska], nota katalogowa do projektu „Wzór Podkarpacki”, wzor.rzeszowska.org.pl, data publikacji: październik 2022 r.
- 11) Mazur J., *Tragarz 002* [tragarz, motyw rozety z Radruża], nota katalogowa do projektu „Wzór Podkarpacki”, wzor.rzeszowska.org.pl, data publikacji: październik 2022 r.
- 12) Mazur J., *Translokacja zagrody*, „Gazeta Horyniecka”, nr 58 (2022), s. 7–11.
- 13) Mazur J., *Wspornik 001* [świątlica wiejska z Opaki], nota katalogowa do projektu „Wzór Podkarpacki”, wzor.rzeszowska.org.pl, data publikacji: październik 2022 r.
- 14) Pazyniak M., *Paryski sukces*, „Lubaczów 2022” [Jednodniówka Towarzystwa Miłośników Ziemi Lubaczowskiej i Urzędu Miasta w Lubaczowie], Lubaczów 2022 (w druku).
- 15) Sałek D., *„Pozdrowienia ze spalonego Lubaczowa”. Pożary miasta z przełomu XIX i XX wieku na pocztówkach ze zbiorów Muzeum Kresów w Lubaczowie*, artykuł na internetowy portal edukacyjny „Historia: Poszukaj”, data publikacji: 19.05.2022 r.
- 16) Stelmaski T., Zubowski P., Gmiterek R., *Roztoczańskie Fotograficzne Archiwum Odnalezione Bolesława Fariona*, „Przestrzeń Pogranicza”, nr 5 (2022), s. 5–9.
- 17) Warmińska-Mazurek K., *Designerski must have z przedwojnia*, [w:] *Detefon, radiofon, vis. Muzealne historie o II Rzeczypospolitej. Publikacja projektu edukacyjnego Historia: Poszukaj*, Warszawa 2022, s. 172–173.
- 18) Zubowski P., *Na czambuły!*, „Przestrzeń Pogranicza”, nr 5 (2022), s. 56–59.

VII. DZIAŁALNOŚĆ NAUKOWO-BADAWCZA.

1. Działalność naukowo-badawcza pracowników na terenie Muzeum:

1) Projekty badawcze:

a) Badania nieinwazyjne Wzgórza Zamkowego na terenie Zespołu Zamkowo-Parkowego przy Muzeum Kresów w Lubaczowie.

Głównym celem zadania pn. „Badania nieinwazyjne Wzgórza Zamkowego w Zespole Zamkowo-Parkowym przy Muzeum Kresów w Lubaczowie” rozpoznanie formy oraz zasięgu grodziska na stanowisku 1 w Lubaczowie. Dodatkowo podjęto próbę rozpoznania kolejnych fazy przebudowy istniejącego w tym miejscu drewnianego zamku, a następnie murowanego dworu i pałacu.

Wzgórze Zamkowe oraz jego otoczenie rozpoznano za pomocą georadaru oraz tomografii elektrooporowej. Co ważne, są to metody nieinwazyjne – pozwalają przebadać stanowisko archeologiczne bez ingerencji w jego strukturę i bez jego niszczenia. Równolegle prowadzono inwentaryzację stanowiska metodą skaningu laserowego z wykorzystaniem naziemnego skanera 3D. Celem prac było możliwie najdokładniejsze zadokumentowanie pozostałości piwnic znajdujących się w północnozachodniej części Wzgórza Zamkowego. Uzyskano również chmurę punktów odzwierciedlającą topografię badanego obszaru.

Wyniki przeprowadzonych badań oprócz poszerzenia wiedzy o Wzgórzu Zamkowym pomogą również w ochronie konserwatorskiej tego terenu. Dokumentacja prac będzie mogła stanowić podstawę rozszerzenia ochrony poprzez wpis Wzgórza Zamkowego do rejestru zabytków archeologicznych.

Zadanie zrealizowano dzięki dofinansowaniu Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego w ramach programu „Ochrona zabytków archeologicznych”, zarządzanego przez Narodowy Instytut Dziedzictwa (52 000,00 zł), przy zapewnieniu wkładu własnego przez Powiat Lubaczowski (13 000,00 zł).

b) Skarby kresowej świątyni – dziedzictwo kościoła św. Marii Magdaleny we Lwowie na ziemi lubaczowskiej.

Projekt realizowany w ramach przygotowań do wystawy o analogicznym tytule, opisanej w innej części sprawozdania. Na potrzeby projektu powołano interdyscyplinarny zespół, w którym znaleźli się: bp Mariusz Leszczyński, Janusz Mazur, Tomasz Róg, Dariusz Sałek, Katarzyna Warmińska-Mazurek, Piotr Zubowski. Przy okazji prac nad wystawą badaniami objęto dzieje kościoła św. Marii Magdaleny we Lwowie, jego wystroju oraz losów wyposażenia. W ramach projektu zrealizowano kwerendy, wyjazdy badawcze (dwukrotnie do Lwowa), przygotowano film towarzyszący wystawie, nagrano relacje świadków historii, poddano analizie materiały źródłowe zgromadzone w Muzeum, Parafii pw. św. Wojciecha, a także w innych parafiach na terenie gminy Cieszanów. Trwałym efektem projektu jest publikacja towarzysząca wystawie, wydana w wersji elektronicznej i papierowej (wspólnie z Narodowym Instytutem Polskiego Dziedzictwa Kulturowego za Granicą „Polonika”).

2) Kwerendy:

- a) Dąbrowski Grzegorz, 1 kwerenda dotycząca materiałów z okresu wpływów rzymskich i okresu wędrówek ludów oraz opracowanie części przekazu monet antycznych, który trafił działu historycznego;
- b) Mazur Janusz, 6 kwerend do wystaw, wydawnictw obcych i ochrony zabytków ruchomych dotyczące m.in. tradycji muzycznych w okresie autonomii Galicji i zbiorów instrumentów muzycznych, strojów ludowych z okolic Narola, obiektów z cerkwi pw. św. Dymitra w Starym Dzikowie, obiektów w zbiorach Muzeum do projektu „Wzór Podkarpacki”, materiałów do badań kamieniarstwa bruśnieńskiego, materiałów do badań ikonostasu w cerkwi pw. św. Paraskewy w Radrużu, zagrody rodziny Horajskich, odnowienia dzwonnicy cerkiewnej, wyposażenia zagrody rodziny Peryniaków, zagroda rodziny Żurawłów – dokumentacja pozostałości wyposażenia domu, dokumentacji komory w zagrodzie rodziny Antoników;
- c) Pazyniak Małgorzata, 4 kwerendy dotyczące m.in. kilimów w zbiorach Muzeum, wyposażenia sakralnego cerkwi na terenie gminy Oleszyce w kolekcji Muzeum, kolekcji i twórczości malarza Leona Rozpendowskiego, judaików z kolekcji Muzeum;
- d) Salek Dariusz, 7 kwerend dotyczących m.in. pochówków ukraińskich żołnierzy poległych w latach 1918–1919 na terenie powiatu lubaczowskiego, narodzin ruchu ludowego, obchodów Święta Ludowego, Czynu Chłopskiego w Jarosławiu i okolicach (powiat jarosławski), jak i również działalności społeczno-gospodarczej wsi jarosławskiej, fotografii Jana Przednówka (Przednowka), muzealiów związanych z Zalesiem na potrzeby publikacji Jana Kucy, muzealiów i materiałów do filmu o wsi Miłków, muzealiów związanych z tematyką wołyńską oraz rodziny Wielhorskich.

3) Konsultacje naukowe (w tym wyjazdy terenowe):

- a) Mazur Janusz, 9 konsultacji naukowych i 18 wyjazdów terenowych w zakresie: historia i kultura powiatu lubaczowskiego, dzieje poszczególnych miejscowości, zabytki architektury drewnianej, architektury sakralnej, sztuki kościoła łacińskiego na Kresach, kultura ludowa, zabytki nagrobne i przydrożne – kamieniarstwo bruśnieńskie i drzeworyt płazowski, zabytki sztuki ikonowej z okolic Lubaczowa, dzieje rodziny Gołuchowskich, dzieje najazdów tatarskich, zabytki rzemiosła artystycznego;
- b) Mazur Janusz, konsultacje przy projekcie rewitalizacji Zespołu Parkowo-Zamkowego przy Muzeum Kresów w Lubaczowie (projekt bramy głównej i ogrodu),
- c) Mazur Janusz, konsultacje dla Pracowni Konserwatorskiej na potrzeby udostępnienia strojów ludowych na wystawę czasową w Zespole Cerkiewnym

w Radrużu oraz w zakresie przygotowania wniosku na prace konserwatorskie obejmujące tkaniny z Działu Etnografii;

- d) Mazur Janusz, nadzór, we współpracy Pracownią Konserwatorską, nad pracami konserwatorsko-renowacyjnymi drewnianej świetlicy z Opaki w Zespole Zamkowo-Parkowym (tynki, podłogi, koncepcja rekonstrukcji pieców);
- e) Sałek Dariusz, 12 konsultacji dotyczących m.in. identyfikacji jednostki Stanisława Gościaka ur. w 1888 r. w Miękiszu Starym, ustalenia miejsca pochówku żołnierza Tadeusza Bałoniaka, syna Stanisława i okoliczności jego śmierci, identyfikacji miejsc oraz osób z fotografii z lat 30. XX w., danych o akcji H-T i przesiedleniach Polaków z terenów Sokala w 1951 r., obiektów ze starej cerkwi w Sulimowie oraz innych obiektów z tej świątyni, udostępnienia plansz w formacie pdf z wystawy „W sowieckim <<raju>>. Losy mieszkańców powiatu lubaczowskiego pod okupacją sowiecką (1939–1941)”, z fotografiami przesiedlonych i deportowanych z terenu pow. lubaczowskiego dla IPN Rzeszów, udostępnienia materiałów cyfrowych dot. pałacu w Horyńcu, wyposażenia z gorzelni w Baszni, materiałów dotyczących walk polsko-ukraińskich o Lubaczów w 1918 r., do filmu „Płonąca Galicja”, Krzyża Partyzanckiego, materiałów dot. gen. Stanisława Dąbka;
- f) Sałek Dariusz, opracowanie projektu Apelu Pamięci w związku z odsłonięciem pomnika płk. Stanisława Dąbka w Lubaczowie, grudzień 2022 r.

4) Sesje, seminaria, konferencje, spotkania:

- a) Wykład prof. Andrzeja Olejki pt. „90 lat temu... Żwirko i Wigura. Latające legendy skrzydlatej Polski”, wykład przygotowany w 90. rocznicę (1932–2022) Międzynarodowych Zawodów Samolotów Turystycznych, w których zwyciężyła polska załoga Franciszka Żwirki i Stanisława Wigury na samolocie polskiej konstrukcji RWD-6, przygotowanie: Mateusz Żurek, siedziba główna Muzeum, 29 kwietnia 2022 r.;
- b) Mazur J., Przygotowanie i prowadzenie objazdu naukowego po ziemi lubaczowskiej w ramach konferencji naukowej pt. „W obliczu zagrożenia. Wojna Rzeczypospolitej z Osmanami i najazd ord tatarskich na Ruś czerwoną w 1672 r.”, Lubaczów – Lisie Jamy – Cieszanów – Horyniec-Zdrój – Radruż, 27–28 września 2022 r.
- c) Mazur J., Sałek D., Żurek M., wykład pt. *Od klęski do zwycięstwa. Szlak wyprawy na czambuły tatarskie z 1672 r. w okolicach Lubaczowa*, wygłoszony dla uczniów w szkołach podstawowych w Narolu, Cieszanowie, Horyńcu-Zdroju, Baszni Dolnej, a także dla osób dorosłych w Horyńcu-Zdroju, Cieszanowie i Gorajcu, październik 2022 r.
- d) Wykład dra Andrzeja Gliwy pt. *Pamięć zbiorowa najazdów tatarskich*, komentarz: Janusz Mazur, siedziba główna Muzeum, 17 października 2022 r.

2. Działalność naukowo-badawcza pracowników poza Muzeum:

1) Sesje, seminaria, konferencje, spotkania:

- a) Współorganizacja, wspólnie z Archiwum Państwowym w Przemyślu i Muzeum Narodowym Ziemi Przemyskiej, konferencji naukowej pt. „W obliczu zagrożenia. Wojna Rzeczypospolitej z Osmanami i najazd ord tatarskich na Ruś czerwoną w 1672 r.”, 27–28 września 2022 r.;
- b) Współpraca przy międzynarodowej konferencji naukowej przygotowanej przez Akademię Dziedzictwa Kresów – Towarzystwo Kultury Pamięci im. Ks. Adama Stefana Kardynała Sapiehy „Polsko-ukraińskie i ukraińsko-polskie współzycie w perspektywie przyszłości”, Jarosław (Stowarzyszenie Miłośników Jarosława), 25 listopada 2022 r. (Piotr Zubowski).
- c) Zubowski P., *Na pomoc! Sobieski zwycięża Tatarów – gra i działania edukacyjne przygotowane przez Muzeum Kresów w Lubaczowie w 350. rocznicę „wyprawy na czambuły”*, wystąpienie w trakcie konferencji naukowej pt. „W obliczu zagrożenia. Wojna Rzeczypospolitej z Osmanami i najazd ord tatarskich na Ruś Czerwoną w 1672 r.”, 27 września 2022 r.;

VIII. DZIAŁALNOŚĆ EDUKACYJNA, WYDARZENIA KULTURALNE.

W okresie sprawozdawczym Muzeum było organizatorem **76 lekcji i warsztatów muzealnych, 2 projektów edukacyjnych, 1 imprezy plenerowej, 2 spektaklów, 8 koncertów**. Inicjatywy skierowane zostały do różnych grup docelowych: dzieci i młodzieży szkolnej, dorosłych, osób indywidualnych oraz rodzin z dziećmi i grup zorganizowanych. Tematyka zajęć związana była z wystawami stałymi i czasowymi Muzeum, nawiązywała do programu edukacji regionalnej, dziedzictwa Kresów, tematów z zakresu historii sztuki i zagadnień plastycznych.

Podstawowy trzon edukacji muzealnej stanowiły programy: *Spotkanie z kulturą żydowską*, z cyklu *Ferie w muzeum*, *Tkanina w stylu etno*, z cyklu *Wakacje w muzeum*, *Stacja ilustracja*, z cyklu *Wakacje w muzeum*.

W ramach działalności edukacyjnej Muzeum współpracowało z instytucjami oświatowymi i kulturalnymi na terenie powiatu lubaczowskiego i województwa podkarpackiego.

1. Projekty edukacyjne:

1) Tkanina w stylu etno. Tradycje pogranicza polsko-ukraińskiego

Celem projektu było poznanie w teorii i praktyce tradycyjnych technik tkackich, dekoracji ludowych tkanin – haftów i koronek występujących na poduszkach, makatkach, ze szczególnym uwzględnieniem odświętnego, uroczystego stroju ludowego, jego estetyki, kanonu piękna i wartości artystycznych. Zadanie przybliżyło dawne tradycje ludowe – dziś niemal zapomniane. Tkactwo jeszcze do niedawna było jednym z najpopularniejszych rzemiosł na terenie powiatu lubaczowskiego i pogranicza polsko-ukraińskiego, uprawianym powszechnie przez mieszkańców wsi. Niezwykle ważnym jest dokumentowanie i kultywowanie rodzimej tradycji tkackiej z myślą o przyszłych pokoleniach. W wypadku obszaru dzisiejszego powiatu lubaczowskiego jest to tym bardziej istotne, że pozwala uchwycić specyficzne oblicze dziedzictwa kulturowego tego regionu, jako części Kresów dawnej Rzeczypospolitej.

Na zadanie złożyły się warsztaty, piknik rodzinny z pokazami tkactwa, hafciarstwa i innych rzemiosł oraz występem zespołu ludowego, wystawa wraz z programem edukacyjnym.

Zadanie zostało zrealizowane dzięki dofinansowaniu ze środków Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego w ramach programu EtnoPolska. Edycja 2022 Narodowego Centrum Kultury (46 000,00 zł), przy wkładzie własnym zapewnionym przez Powiat Lubaczowski (3 000,00 zł).

2) Wspólne dziedzictwo – wspólne pasje

Wieloletni projekt, którego celem jest wzmocnienie kapitału społecznego i zbudowanie ponadregionalnej sieci współpracy w oparciu o wspólne dziedzictwo I Rzeczypospolitej. W dniach 6–7 czerwca 2022 r. w Muzeum Kresów w Lubaczowie, dzięki współpracy ze stowarzyszeniem Pospolite Ruszenie, odbyła się kolejna odsłona projektu, dla której tematem wiodącym było dziedzictwo Jagiellonów, a szczególnie króla Zygmunta Augusta, którego 450. rocznicę śmierci obchodziliśmy w 2022 r. Mieszana grupa uczestników miała okazja pierwszego dnia wystąpić opowieści o historii ostatniego z Jagiellonów na tronie Rzeczypospolitej, a następnie zagrać w larpa „Unia lubelska”. Poza Lubaczowem, warsztaty odbyły się w Gdańsku, Sierakowie, Żółkiewce, Zamościu, Busku-Zdrój, Krakowie, Warszawie i Niepołomicach.

3) Wrzesień z Łukasiewiczem

Projekt, przygotowany i zrealizowany wspólnie z Gminą Lubaczów i Województwem Podkarpackim, którego celem było przypomnienie postaci Ignacego Łukasiewicza (1822–1882), w 200. rocznicę urodzin wynalazcy (ogłoszony przez Sejm Rzeczypospolitej Polskiej, jako jeden z patronów 2022 r.). Łukasiewicz zastąpił jako wizjoner, który dał podstawy dla przemysłu paliwowego na całym świecie.

Wynalezienie lampy naftowej było jedynie wstępem do przedsięwzięć, które zapoczątkowały rozwój przemysłu naftowego na ziemiach polskich. Można śmiało powiedzieć, że Łukasiewicz stworzył podstawy dzisiejszego przemysłu chemicznego, kosmetycznego i nowoczesnych technologii.

W ramach projektu zorganizowano: pokaz wystawy plenerowej, spotkanie autor-skie wokół książki poświęconej Łukasiewiczowi, spacer miejski.

4) Na pomoc! Sobieski zwycięża Tatarów – gra i działania edukacyjne w 350. rocznicę „wyprawy na czambuły tatarskie”

Projekt poświęcono wydarzeniom, które miały miejsce w 1672 r., i których okragłą 350 rocznicę obchodzono w 2022 r. Dotyczył jednego z najważniejszych epizodów wojny Rzeczypospolitej z Imperium Osmańskim, czyli tzw. wyprawy Jana Sobieskiego na czambuły tatarskie. Była to niezwykle brawurowa i skuteczna operacja wojskowa, która uratowała wiele miejscowości zamieszkiwanych przez ludność polską i ruską przed Tatarami. W ciągu kilku dni hetman Sobieski stoczył szereg bitew w okolicach Lubaczowa – miasta, w którym znajduje się nasze muzeum.

W ramach zadania została opracowana gra wielkoformatowa „Wyprawa na czambuły!” w dwujęzycznej wersji językowej – polskiej i ukraińskiej. Gra była głównym elementem serii sześciu „Spotkań z Sobieskim”, które jesienią 2022 r. zostały przeprowadzone w miejscowościach związanych z historią wyprawy na czambuły w województwie podkarpackim. Rozgrywce towarzyszyły lekcje żywej historii, wykłady i prezentacja wystawy „Na pomoc! Sobieski zwycięża Tatarów”. W cerkwi św. Paraskewy został zorganizowany także koncert wraz z warsztatami śpiewu, popularyzujące kulturę pogranicza polsko-ukraińskiego.

Zadanie zostało zrealizowane dzięki dofinansowaniu ze środków Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego w ramach programu „Patriotyzm Jutra” Muzeum Historii Polski (48 000,00 zł), przy wkładzie własnym zapewnionym przez Powiat Lubaczowski (12 000,00 zł).

2. Przykłady tematów lekcji, warsztatów muzealnych i gier edukacyjnych:

- 1) O niezwykłych wynalazkach, opr. Dariusz Sałek (26 stycznia, 7 kwietnia, 7 grudnia);
- 2) Solidarność ziemi lubaczowskiej, opr. Dariusz Sałek (27 stycznia, 26 kwietnia);
- 3) Spotkanie z kulturą żydowską – warsztaty wielopokoleniowe, opr. Grzegorz Dąbrowski (5 marca);
- 4) Historia i wybitne postacie dawnych Kresów Rzeczypospolitej, lekcja zrealizowana w Szkole Podstawowej w Załużu, opr. Barbara Łuczowska (19 marca);
- 5) Warsztaty wielopokoleniowe, opr. Dariusz Sałek (10 marca);
- 6) Wokół tradycji świąt żydowskich, opr. Barbara Kubrak (6, 8 kwietnia);
- 7) Święta i zwyczaje żydowskie, opr. Barbara Kubrak (7 kwietnia);
- 8) O historii książki i pisma, opr. Dariusz Sałek (19 maja, 30 listopada);

- 9) Pod tatarskim buńczukiem. Najazdy tatarskie na ziemię lubaczowską, opr. Dariusz Sałek (20 maja);
  - 10) Portret sarmacki, opr. Barbara Kubrak (20 maja);
  - 11) Osiem wieków Lubaczowa, opr. Dariusz Sałek (3 czerwca);
  - 12) Warsztaty w ramach projektu „Wspólne dziedzictwo – wspólne pasje”, prowadzenie: Łukasz Wrona, Urszula Wrona, Piotr Krzystek, Marek Piwoński (6–7 czerwca);
  - 13) Warsztaty makatki ludowej, opr. Agnieszka Ciura (10–12 czerwca);
  - 14) Warsztaty haftu ludowego, opr. Janina Szynal (17–19 czerwca);
  - 15) Warsztaty tkackie, opr. Anna Hlebowicz, Zygmunt Łukasiewicz (23–25 czerwca);
  - 16) Gałgankowa moda – wykonywanie lalek z gałganków, opr. Joanna Rey (26 czerwca);
  - 17) Tkane opowieści – warsztaty z miniatury tkackiej, opr. Aleksandra Winnik-Zajac (26 czerwca);
  - 18) Warsztaty plastyczne malowania ikon – spotkanie z historią regionu, opr. Renata Polczak (16 sierpnia);
  - 19) Skarby kresowej świątyni, opr. Małgorzata Pazyniak (5, 26 października, 23, 30 listopada);
  - 20) Na czambuły! – lekcje żywej historii, opr. Urszula Wrona, Tomasz Żurawski (10–15 października);
  - 21) Na czambuły! – rozgrywki gry wielkoformatowej, prowadzenie: Łukasz Wrona, Piotr Krzysek, Mateusz Żurek (10–16 października);
  - 22) Jak to z garnkiem było – warsztaty archeologiczne, opr. Grzegorz Dąbrowski (19 października);
  - 23) Muzealne ABC, opr. Barbara Kubrak (28 października);
  - 24) Kolorowy pasiak – warsztaty etnograficzno-plastyczne, opr. Barbara Kubrak (8 listopada);
  - 25) Tradycje tkackie w regionie lubaczowskim, opr. Barbara Kubrak (18 listopada).
- 3. Spotkania o charakterze edukacyjnym, w tym spotkania autorskie, seminaria i konferencje (na terenie Muzeum i poza Muzeum):**
- 1) Z Janem Kućą na jarosławskie Zasanie**, spotkanie autorskie z Janem Kućą wokół książki pt. „Opowieści jarosławskiego Zasania”, część V, prowadzenie: Ryszard Urban, Zespół Cerkiewny w Radrużu, 15 maja 2022 r.;
  - 2) Edugame – meeting w Covilhi**, spotkanie partnerów projektu „EduGame: Innovative Educational Tools for Management in Heritage Protection – gamification in didactic process”, realizowane w ramach programu Erasmus+, Muzeum reprezentowali: Mateusz Żurek, Piotr Zubowski, Uniwersytet da Beira Interior w Covilhi, 26–27 maja 2022 r.;
  - 3) Edugame – meeting w Mediolanie**, spotkanie partnerów projektu „EduGame: Innovative Educational Tools for Management in Heritage Protection – gamification

- in didactic process”, realizowane w ramach programu Erasmus+, Muzeum reprezentował Mateusz Żurek, Politechnika Mediolańska, 11–13 lipca 2022 r.;
- 4) **Ogólnopolskie Spotkanie Środowisk Kresowych** przygotowane w ramach Festiwalu Dziedzictwa Kresów, udział w spotkaniu Piotra Zubowskiego wraz z prezentacją działalności Muzeum Kresów w Lubaczowie, Miejski Dom Kultury w Lubaczowie, 30 lipca 2023 r.
  - 5) **Rola współpracy interesariuszy w procesie ochrony zabytków i zarządzania dziedzictwem kulturowym na przykładzie cerkwi w Radrużu – dobra UNESCO, Pomnika Historii, miejsca na Szlaku Architektury Drewnianej** – debata towarzysząca rzeszowskiemu obchodom 60-lecia misji Narodowego Instytutu Dziedzictwa, z udziałem: dr hab. Moniki Bogdanowskiej, zastępcy dyrektora Narodowego Instytutu Dziedzictwa (prowadzenie), Beaty Kot, Podkarpackiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków, Roberta Godka, dyrektora Departamentu Kultury i Ochrony Dziedzictwa Narodowego w Urzędzie Marszałkowskim Województwa Podkarpackiego, Anny Brzechowskiej-Rębisz, dyrektor biura Podkarpackiej Regionalnej Organizacji Turystycznej, Piotra Zubowskiego, dyrektora Muzeum Kresów w Lubaczowie oraz Anny Fortuny-Marek, kierownik Oddziału Terenowego NID w Rzeszowie, Podkarpacki Urząd Wojewódzki w Rzeszowie, 6 września 2022 r.;
  - 6) **Pożegnał świece i rozpedził wiatr**, spotkanie z autorami książki „Ignacy Łukasiewicz. Prometeusz na ludzką miarę”, wydanej przez Państwowy Instytut Wydawniczy w 2022 r.: prof. Piotrem Franaszkiem (Uniwersytet Jagielloński), prof. Pawłem Gratą (Uniwersytet Rzeszowski) oraz Anną Kozicką-Kołaczkowską (Instytut Polityki Energetycznej im. I. Łukasiewicza), prowadzenie: Mateusz Werner (Urząd Marszałkowski Województwa Podkarpackiego), Miejski Dom Kultury w Lubaczowie, 8 września 2022 r.;
  - 7) **Touch the culture**, udział Mateusza Żurka w międzynarodowe warsztatach w Bardejowie na Słowacji w dniach 21–24 września 2022 r. Organizatorem spotkania było słowackie Centrum Wspierania Edukacji Pozaformalnej (Cenef), w spotkaniu wzięli udział przedstawiciele instytucji kultury, muzeów, galerii, bibliotek i władz lokalnych z Czech, Słowacji i Polski.
  - 8) **Łukasiewicz – nafcjarz romantyk**, prezentacja filmu o Ignacym Łukasiewiczu, scenariusz: Łukasz Walczak, reżyseria: Maciej Wójcik, produkcja: Telewizja Obiektyw (Polska '2019), współpraca Muzeum przy organizacji spotkania, Miejski Dom Kultury w Lubaczowie, 23 września 2022 r.;
  - 9) **Zespół Cerkiewny w Radrużu – Światowe Dziedzictwo Kulturowe UNESCO i Pomnik Historii. Współpraca w ochronie, zarządzaniu i promocji polsko-ukraińskiego dziedzictwa kulturowego** – debata towarzysząca radrużańskim obchodom 60-lecia misji Narodowego Instytutu Dziedzictwa, z udziałem: Piotra Zubowskiego, dyrektora Muzeum Kresów w Lubaczowie (prowadzenie), Beaty Kot, Pod-

karpackiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków, Anny Brzechowskiej-Rębisz, dyrektor biura Podkarpackiej Regionalnej Organizacji Turystycznej, Anny Fortuny-Marek, kierownik Oddziału Terenowego NID w Rzeszowie, Zenona Swatka, starosty lubaczowskiego oraz Roberta Serkisa, wójta Gminy Horyniec-Zdrój, Zespół Cerkiewny w Radrużu, 7 października 2022 r.;

10) Edugame – meeting w Radrużu, spotkanie partnerów projektu „EduGame: Innovative Educational Tools for Management in Heritage Protection – gamification in didactic process”, realizowane w ramach programu Erasmus+, Muzeum reprezentowali: Mateusz Żurek, Piotr Zubowski, Zespół Cerkiewny w Radrużu, 16 września 2022 r.;

11) Od Unii Lubelskiej do Umowy Warszawskiej. Trzy eseje o historii polsko-ukraińskiej – spotkanie autorski wokół książki z udziałem prof. Bohdana Huda i prof. Antoniego Kamińskiego, w ramach Audytorium Akademii Dziedzictwa Kresów, prowadzenie: Piotr Zubowski, siedziba Stowarzyszenia Miłośników Jarosławia, 25 listopada 2022 r.

12) Portrety dawnego Roztocza w negatywach lubaczowskiego fotografa Bolesława Fariona, spotkanie podsumowujące projekt o tym samym tytule (opisane w innej części sprawozdania), z udziałem uczestników projektu: Tomasza Stelmarskiego, Małgorzaty Cichockiej, Marcina Nalepy, Baltazara Fajty, Roberta Gmitterka i Piotra Zubowskiego, siedziba główna Muzeum, 27 listopada 2022 r.;

13) Indeks Kultury – Podkarpacki Konwent Kultury, prezentacja działalności Muzeum Kresów w Lubaczowie oraz projektu pt. „Portrety dawnego Roztocza w negatywach lubaczowskiego fotografa Bolesława Fariona” (Piotr Zubowski), Wojewódzki Dom Kultury w Rzeszowie, 11 grudnia 2022 r.;

14) Edugame – meeting w Mantui, spotkanie partnerów projektu „EduGame: Innovative Educational Tools for Management in Heritage Protection – gamification in didactic process”, realizowane w ramach programu Erasmus+, Muzeum reprezentowali: Mateusz Żurek, Piotr Zubowski, Elżbieta Kosak, Politechnika Mediolańska, Mantua, 15 grudnia 2022 r.

4. Spacer edukacyjny, wycieczki krajoznawcze:

1) **Spacer na cmentarz żydowski w Lubaczowie**, opracowanie i prowadzenie: Barbara Łuczkowska (10, 11, 13 maja 2022 r.);

2) **Śladami żydowskiego Lubaczowa**, spacer w ramach Międzynarodowej Nocy Muzeów, opracowanie i prowadzenie: Barbara Łuczkowska (29 maja 2022 r.);

3) **W cieniu cerkiewnych sobót i kamiennych krzyży – Brusno**, wycieczka zorganizowana w ramach Europejskich Dni Dziedzictwa, opracowanie i prowadzenie: Renata Ferenc-Pupek, 11 września 2022 r.;

- 4) **W cieniu cerkiewnych sobót i kamiennych krzyży – Radruż**, wycieczka zorganizowana w ramach Europejskich Dni Dziedzictwa, opracowanie i prowadzenie: Renata Ferenc-Pupek, 17 września 2022 r.;
- 5) **Spacer z Łukasiewiczem (po nie tylko) lubaczowskich zabytkach techniki**, opracowanie i prowadzenie: Barbara Łuczkowska, 30 września 2022 r.

5. Filmy:

- 1) Film dokumentalny „**Miłków**” w reżyserii Jakuba Kowalczyka, wyprodukowany przez Stowarzyszenie Geoturystyczne „Roztocze Wschodnie”, opowiadający o nieistniejącej, od czasów II wojny światowej, wsi Miłków, położonej niegdyś między Mołodyczem a Starym Dzikowem – część scen do filmu została zrealizowana w Muzeum Kresów w Lubaczowie, jedynym z bohaterów filmu jest Dariusz Sałek z Działu Historycznego.
- 2) Film dokumentalny „**Skarby kresowej świątyni – dziedzictwo kościoła św. Marii Magdaleny we Lwowie na ziemi lubaczowskiej**” w reżyserii Krystiana Kłysewicza, towarzyszący wystawie; zdjęcia do filmu realizowano w Lubaczowie, we Lwowie, w Cieszanowie i Zamościu (wystawa opisana w innej części sprawozdania).
- 3) Spot promocyjny do projektu „**Tkanina w stylu etno. Tradycje pogranicza polsko-ukraińskiego**”, zrealizowany w ramach projektu pod tym samym tytułem (projekt opisany w innej części sprawozdania).

6. Koncerty:

- 1) **Chór Angelus. Diakonia muzyczna parafii franciszkanów w Horyńcu-Zdroju**, koncert kolęd, Zespół Cerkiewny w Radrużu, 26 stycznia 2022 r.;
- 2) **Wernyhora**, koncert solidarności z Ukrainą, Zespół Cerkiewny w Radrużu, 29 marca 2022 r.;
- 3) **Kuba Blokesz**, koncert solidarni z Ukrainą, Zespół Cerkiewny w Radrużu, 14 marca 2022 r.;
- 4) **Marek Majcher**, recital akordeonowy pieśni żydowskich, Galeria Oficyna w Zespole Zamkowo-Parkowym przy Muzeum Kresów w Lubaczowie, 28 maja 2022 r., zrealizowany w ramach cyklu wydarzeń Międzynarodowej Nocy Muzeów 2022;
- 5) **Zespół Pieśni i Tańca Kresy z Gminy Lubaczów**, Zespół Zamkowo-Parkowy przy Muzeum Kresów w Lubaczowie, 26 czerwca 2022 r., koncert zrealizowany w ramach pikniku rodzinnego Kolorowe Jarmarki; piknik odbył się jako jedna z części projektu „Tkanina w stylu etno. Tradycje pogranicza polsko-ukraińskiego”;
- 6) **Marta Boberska, solistka Polskiej Opery Królewskiej, oraz Kwartet Insano**, koncert „**Obdarz nas pokojem**”, Zespół Cerkiewny w Radrużu, 29 lipca 2022 r., koncert odbył się w ramach inauguracji Festiwalu Dziedzictwa Kresów;

- 7) **Galicjanki z Roztocza**, Zespół Cerkiewny w Radrużu, 18 września 2022 r., koncert odbył się w ramach projektu „Tkanina w stylu etno. Tradycje pogranicza polsko-ukraińskiego”;
- 8) **Męska grupa śpiewacza Mołodcy**, Zespół Cerkiewny w Radrużu, 16 października 2022 r., koncert odbył się w ramach projektu „Na pomoc! Sobieski zwycięża Tatarów – gra i działania edukacyjne w 350. rocznicę wyprawy na czambuły”.

7. Spektakle:

1) „Widzieć jasno w zachwyceniu. Wieczór opowieści chasydzkich”

Galeria Oficyna w Zespole Zamkowo-Parkowym przy Muzeum Kresów w Lubaczowie, 27 maja 2022 r. Spektakl w wykonaniu Anny Woźniak i Beaty Frankowskiej, zrealizowany w ramach cyklu wydarzeń Międzynarodowej Nocy Muzeów 2022.

2) „Sztetl przez dziurkę od klucza”

Galeria Oficyna w Zespole Zamkowo-Parkowym przy Muzeum Kresów w Lubaczowie, 28 maja 2022 r. Pokaz otwarty uczestników warsztatów prowadzonych przez Annę Woźniak i Beatę Frankowską, zrealizowany w ramach cyklu wydarzeń Międzynarodowej Nocy Muzeów 2022.

8. Imprezy plenerowe:

1) Kolorowe jarmarki – piknik rodzinny

Zespół Zamkowo-Parkowym przy Muzeum Kresów w Lubaczowie, 26 czerwca 2022 r. Piknik zrealizowany w ramach projektu „Tkanina w stylu etno. Tradycje pogranicza polsko-ukraińskiego”.

2) Festiwal Turystyki Rowerowej „Roztocze bez granic”

Powiat Lubaczowski i Powiat Tomaszowski, 17–18 czerwca 2022 r.

Festiwal przygotowanych przez samorządy powiatowe z Lubaczowa i Tomaszowa Lubelskiego i Stowarzyszenie Geoturystyczne „Roztocze Wschodnie”. W ramach wydarzenia Muzeum zorganizowało oprowadzanie po Zespole Cerkiewnym w Nowym Bruśnie.

9. Inne działania:

- 1) Członkostwo (Piotr Zubowski) w Komitecie Sterującym Portalu Muzeum Dziedzictwa Kresów Dawnej Rzeczypospolitej, w pierwszym posiedzeniu Komitetu, zatwierdzającym działalność Portalu w 2022 r. udział w imieniu Muzeum wzięł Janusz Mazur, Urząd Marszałkowski Województwa Podkarpackiego w Rzeszowie, 6 maja 2022 r.
- 2) Przygotowanie przez m.in. Muzeum Kresów w Lubaczowie (zaangażowanie Piotra Zubowskiego) i Miejską Bibliotekę Publiczną w Lubaczowie wniosku o przyznanie Tomaszowi Rogowi nagrody „Świadek Historii”, przyznawanej przez Instytut Pa-

mięci Narodowej, odznaczenie zostało przyznane, uroczystość odbyła się 24 listopada 2022 r. w Wojewódzkim Domu Kultury w Rzeszowie (Muzeum reprezentował Dariusz Sałek).

- 3) Powołanie Piotra Zubowskiego na członka Komitetu Ochrony Pamięci Walk i Męczeństwa przy Oddziale Instytutu Pamięci Narodowej – Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu w Rzeszowie, 28 grudnia 2022 r.

IX. PROMOCJA.

1. Materiały promocyjne drukowane:

- a) drukowane zaproszenia, foldery i katalogi wystaw,
- b) plakaty promujące wydarzenia organizowane przez Muzeum wywieszane na słupach ogłoszeniowych w Lubaczowie, tablicach ogłoszeniowych oraz wybranych miejscach na terenie powiatu lubaczowskiego,
- c) ulotki Muzeum Kresów w Lubaczowie, Zespołu Cerkiewnego w Radrużu oraz Zespołu Cerkiewnego w Nowym Bruśnie dostępne w siedzibie głównej Muzeum i w budynku muzealnym w Radrużu oraz wybranych punktach informacji turystycznej na terenie województwa podkarpackiego.

2. Internet.

Najważniejszym działaniem, które udało się zrealizować w przestrzeni internetu w 2022 r. było **utworzenie i wdrożenie nowej strony internetowej**, która pod względem funkcjonalności, estetyki, zamieszczanych treści jest zdecydowanie lepsza od strony dotychczasowej. W całym okresie sprawozdawczym strona była rozwijana, a w kolejnych miesiącach będzie uzupełniana o nowe treści, tak aby korzystające z niej osoby intuicyjnie mogły odnaleźć pożądane treści.

Ponadto zrealizowano następujące działania:

- 1) zamieszczanie informacji na temat działalności na stronie internetowej Muzeum;
- 2) kampanie promocyjne Muzeum, Zespołu Cerkiewnego w Radrużu oraz Zespołu Cerkiewnego w Nowym Bruśnie na profilach facebookowych, cykliczne zamieszczanie postów dotyczących wydarzeń i zbiorów Muzeum, stały rozwój społeczności;
- 3) informacje o działaniach Muzeum zamieszczane w lokalnych portalach informacyjnych, Podkarpackim Informatorze Kulturalnym, portalach branżowych takich jak dzieje.pl, historykon.pl;
- 4) przygotowanie relacji wideo z wernisaży wystaw, organizowanych projektów, wyjazdów terenowych itp.;

- 5) emitowanie w Internecie zaproszeń w postaci krótkich filmów na wystawy i inne wydarzenia kulturalne przygotowane przez Muzeum – zaangażowanie wszystkich pracowników merytorycznych Muzeum;
- 6) przygotowanie profesjonalnej dokumentacji fotograficznej z wydarzeń organizowanych przez Muzeum i publikowanie ich w Internecie;
- 7) udział Piotra Zubowskiego w filmie promującym portal Muzeum Dziedzictwa Kresów Dawnej Rzeczypospolitej, przygotowanym przez Fotoacc Grzegorz Łobodziński na zlecenie Urzędu Marszałkowskiego Województwa Podkarpackiego.

W okresie sprawozdawczym łączna liczba odbiorców działań w przestrzeni internetu wyniosła:

- strona internetowa Muzeum: **135 782 wyświetleń**
- media społecznościowe (łącznie zasięg): **203 447 odbiorców**

3. Prasa.

Artykuły na temat działalności Muzeum ukazały się w takich tytułach prasowych jak m.in. „Życie Podkarpackie”, „Kresowiak Galicyjski”, „Lubaczów 2022” (w druku), „Gazeta Horyniecka”, „Niedziela zamojsko-lubaczowska”, „Przestrzeń pogranicza”, „Cracovia Leopoldis”, „Nowy Kurier Galicyjski”, „Panorama Horyniecka”, „Nad Brusienką”.

4. Radio.

Udzielano licznych wywiadów radiowych dla Polskiego Radio Rzeszów, Katolickiego Radio Zamość, Programu Pierwszego Polskiego Radio, wśród nich m.in.:

- 1) Wystawa „Solidarność Ziemi Lubaczowskiej 1980–1981” i „Stan wojenny 1981–1983”, KRZ, 16.01.2022 r. (Dariusz Sałek);
- 2) Lubaczów. „Czas chasydów” w Muzeum Kresów, KRZ, 28.01.2022 r. (Katarzyna Pelc-Antonik);
- 3) Wystawa „Recykling kulturowy. Pogranicze”, KRZ, 24.03.2022 r. (Małgorzata Pazyniak);
- 4) Lubaczów. Stacja ilustracja, KRZ, 10.06.2022 r. (Barbara Kubrak, Piotr Zubowski)
- 5) Lubaczów. Larp w Muzeum, KRZ, 10.06.2022 r. (Łukasz Wrona);
- 6) Atrakcje gminy Horyniec-Zdrój, KRZ, 30.06.2022 r. (Piotr Zubowski);
- 7) Wystawa „Skarby kresowej świątyni – dziedzictwo kościoła św. Marii Magdaleny we Lwowie”, PRR, 4.08.2022 r., 21.08.2022 r., 22.08.2022 r. (Piotr Zubowski);
- 8) Wystawa „Skarby kresowej świątyni – dziedzictwo kościoła św. Marii Magdaleny we Lwowie”, KRZ, 16.08.2022 r. (Małgorzata Pazyniak);
- 9) Inauguracja jubileuszowej 30. edycji Europejskich Dni Dziedzictwa, PRP1, 9.09.2022 r. (Piotr Zubowski);
- 10) Wystawa „Kresowy ETNOstrój. Tradycje pogranicza polsko-ukraińskiego”, PRR, 19.09.2022 r. (Barbara Kubrak, Piotr Zubowski);

- 11) Ślady wyprawy na czambuły tatarskiej z 1672 r. na ziemi lubaczowskiej – objazd naukowy, PRR, 30.09.2022 r. (Janusz Mazur);
- 12) Wystawa „Przyszłym pokoleniom. 60 lat misji Narodowego Instytutu Dziedzictwa”, PRR, 8.10.2022 r. (Piotr Zubowski);
- 13) Lubaczów. Na pomoc Sobieskiemu!, KRZ, 14.10.2022 r. (Łukasz Wrona, Piotr Zubowski);
- 14) Lubaczów. Seminarium w Muzeum Kresów, KRZ, 7.12.2022 r. (Piotr Zubowski);
- 15) Świat jakiego już nie ma w obiektywie lubaczowskiego fotografa, PRR, 9.12.2022 r. (Piotr Zubowski);
- 16) Podpisanie umowy o współprowadzeniu Muzeum Kresów w Lubaczowie przez Powiat Lubaczowski i Województwo Podkarpackie, PRR, 13.12.2023 r. (Piotr Zubowski).

5. Telewizja.

Relacje z wydarzeń oraz wywiady z pracownikami ukazały się w programach informacyjnych emitowanych przez TVP3 Rzeszów, TVP3 Wrocław oraz TVP1, wśród nich m.in.:

- 1) Radruż – dzieje cerkwi, TVP3 Wrocław, luty 2022 r. (Janusz Mazur, Wasyl Słobodian);
- 2) Reportażu dla programu „Pełnia wiary” w Muzeum Kresów w Lubaczowie i Zespole Cerkiewnym w Radrużu, TVP1, 14.04.2022 r. (Janusz Mazur, Piotr Zubowski);
- 3) Historia narodów w lubaczowskim Muzeum Kresów, TVP3 Wrocław, 10.05.2022 r. (Dariusz Sałek, Piotr Zubowski);
- 4) Finansowe wsparcie dla Muzeum Kresów w Lubaczowie – modernizacja Zespołu Zamkowo-Parkowego, TVP3 Rzeszów, 24.05.2022 r. (Piotr Zubowski, Barbara Broż, Zenon Swatek);
- 5) Wspólne dziedzictwo – wspólne pasje, TVP3 Rzeszów, 10.06.2022 r. (Piotr Zubowski, Łukasz Wrona);
- 6) Tkanina w stylu etno. Tradycje pogranicza polsko-ukraińskiego, TVP 3 Rzeszów, 16.06. 2022 r. (Barbara Kubrak);
- 7) Kamieniarstwo bruśnieńskie, reportaż dla programu „Pełnia wiary”, TVP1, 27.10.2022 r. (Janusz Mazur);
- 8) Muzeum Kresów w Lubaczowie będzie współprowadzone przez samorząd województwa, TVP3 Rzeszów, 12.12.2023 r. (Piotr Zubowski, Zenon Swatek);
- 9) Wyjątkowa wystawa w Muzeum Kresów w Lubaczowie, program „Odkryj regiony”, TVP3 Rzeszów, 28.12.2022 r. (Piotr Zubowski);
- 10) Muzeum Kresów w Lubaczowie – historia i zbiory, program „Odkryj regiony”, TVP3 Rzeszów, 28.12.2022 r. (Małgorzata Pazyniak, Piotr Zubowski).

6. Inne:

- 1) Udział Piotra Zubowskiego w ogólnopolskiej inauguracji 30. Europejskich Dni Dziedzictwa, która odbyła się w Warszawie, w siedzibie Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego, 9 września 2022 r.;
- 2) Muzeum przystąpiło, jako członek, do Podkarpackiej Regionalnej Organizacji Turystycznej, która promuje w skali regionu, kraju i świata walory turystyczne całego Podkarpacia (14 września 2022 r.);
- 3) Przygotowanie stoiska promocyjnego w trakcie Indeksu Kultury – Podkarpackiego Konwentu Kultury, dystrybucja wydawnictw i pamiątek Muzeum Kresów w Lubaczowie, prowadzenie: Grażyna Żurawel, 11 grudnia 2022 r.;
- 4) Muzeum przystąpiło, jako partner, do Krainy Roztocze – sieci instytucji wspólnie promujących Roztocze i ziemię lubaczowską, koordynatorem sieci jest Podkarpacka Regionalna Organizacja Turystyczna (26 września 2022 r.);
- 5) Stworzenie w Zespole Cerkiewnym w Radrużu punktu informacji turystycznej, który został poddany ogólnopolskiej certyfikacji i uzyskał nagrodę w konkursie na Najlepsze Centrum Informacji Turystycznej w Polsce – Radruż zajął III miejsce wśród miejsc certyfikowanych z jedną gwiazdką (gala odbyła się 24 listopada 2022 r. w Nadarzynie);
- 6) Współpraca z wydawnictwami publikującymi książki o ziemi lubaczowskiej i Kresach dawnej Rzeczypospolitej – wejście we współpracę w zakresie dystrybucji wydawnictw w Lubaczowie i w Radrużu (m.in. Wydawnictwo Libra PL, Księży Młyn);
- 7) Współpraca z regionalnymi artystami/rękodzielnikami w zakresie dystrybucji ich prac w obiektach należących do Muzeum;
- 8) Przygotowanie, jako materiały promocyjne, drzeworytów z widokami Zespołu Cerkiewnego w Radrużu i Zespołu Cerkiewnego w Nowym Bruśnie – wykonanie odbitek, malowanie, oprawa – przeznaczenie do dystrybucji.

X. PRACE KONSERWATORSKIE.

1. Muzealia.

Zrealizowano następujące prace przy obiektach pochodzących z kolekcji Muzeum Kresów w Lubaczowie:

- 1) dezynsekcja drewnianego krucyfiks – nr inw. ML/A/4396,
- 2) dezynsekcja i dezynsekcja drewnianych skrzyń ewakuacyjnych eksponowanych w przestrzeni wystawy „Skarby kresowej świątyni...”: nr inw. ML/H/2004, trzy sztuki skrzyń z działu pomocniczego oraz trzy sztuki skrzyń z parafii pw. św. Wojciecha w Cieszanowie,
- 3) prace konserwatorskie przy rzeźbie św. Elżbiety (autorstwa Janiny Reichert), zakupionej do zbiorów muzealnych, eksponowanej w przestrzeni wystawy „Skarby

- kresowej świątyni...”: usunięcie zabrudzeń, uzupełnienie ubytków, scalenie kolorystyczne, werniks – nr inw. ML/A/4404,
- 4) dezynfekcja i dezynsekcja strojów ludowych eksponowanych na wystawie „Kresowy etnostrój. Tradycje pogranicza polsko-ukraińskiego” – nr inw. ML/E/2337, ML/E/2338, ML/E/900,
  - 5) dezynfekcja i dezynsekcja mundurów wojskowych (nr. inw. ML/H/1019, ML/H/1020, ML/H/1022, ML/H/1023);
  - 6) konserwacja przeszło 1200 negatywów z kolekcji fotograficznej Bolesława Fariona, obejmująca oczyszczenie negatywów z nagromadzonego kurzu, pleśni i innego rodzaju drobnoustrojów, ich rozklejenie i pogrupowanie – prace zostały wykonane przez zespół kierowany przez Tomasza Stelmaskiego z Akademii Sztuk Pięknych z Warszawy w ramach projektu „Portrety dawnego Roztocza w negatywach lubaczowskiego fotografa Bolesława Fariona” (projekt opisany w innej części sprawozdania);
  - 7) na potrzeby wniosków o środki zewnętrzne na realizację prac konserwatorskich przygotowano kosztorys oraz programy prac konserwatorskich i stany zachowania tkanin z kolekcji Muzeum: elementy umundurowania wojskowego oraz wybrane tkaniny ludowe (łącznie 33 obiekty).

2. Obiekty należące do Muzeum:

1) Prace konserwatorskie przy świetlicy wiejskiej z Opaki na terenie Zespołu Zamkowo-Parkowego przy Muzeum Kresów w Lubaczowie.

Świetlica wiejska z Opaki jest jednym z obiektów, które tworzyć będą w przyszłości Park Etnograficzny „Przygródek – Wspólnota kultur”. Obiekt zostanie zaadaptowany jako dom żydowski.

Głównym celem prac zrealizowanych w 2022 r. były prace wykończeniowe wewnątrz budynku. Działania w tym kierunku poprzedzone były impregnacją grzybobójczą i ognioochronną całej powierzchni ścian zrębowych od wewnątrz i zewnątrz oraz sufitów i stropów w środku poszczególnych pomieszczeń. Wykonano tynki na ścianach i sufitach w dawnym pomieszczeniu sklepowym, sieni i składziku. Uzupełniono ubytki między bierwionami zaprawą glinianą. Wnętrza wszystkich pomieszczeń pokryto pobiałką wapienną. Otynkowano również kominy i wylano betonowe fundamenty pod dwa piece: grzewczy i kuchenny. Wykończenie ścian i sufitów pozwoliło na wykonanie we wszystkich pomieszczeniach drewnianych podłóg. Deski podłogowe z drewna sosnowego o zróżnicowanej szerokości zabezpieczone zostały środkiem impregnacyjnym. Świetlica wiejska z Opaki jest jednym z obiektów, które tworzyć będą w przyszłości Park Etnograficzny „Przygródek – Wspólnota kultur”. Obiekt zostanie zaadaptowany jako dom żydowski.

Prace wykonano dzięki pozyskaniu dotacji Podkarpackiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków z/s w Przemyślu (70 000,00 zł), Województwa Podkarpackiego (10 000,00 zł) oraz środkom własnym (229,47 zł).

2) Prace konserwatorskie na cmentarzach w Zespole Cerkiewnym w Radrużu – etap V.

Prace konserwatorskie zrealizowane w 2022 r. na tzw. dużym cmentarzu w Zespole Cerkiewnym w Radrużu – Oddziale Muzeum Kresów w Lubaczowie objęły 6 nagrobków położonych w centralnej części cmentarza.

Celem realizowanych rokrocznie prac konserwatorskich jest uchronienie nagrobków, uznanych za bezcenne dla światowego dziedzictwa kulturowego, przed postępującą degradacją. Pozwoli to zachować pamięć o dawnych mieszkańcach Radruża i wiernych radrużańskiej parafii, którzy opuścili ziemię lubaczowską wraz z końcem II wojny światowej.

Prace zrealizowano dzięki pozyskaniu dotacji Podkarpackiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków z/s w Przemyślu (25 000,00 zł).

W ramach działań Pracowni Konserwatorskiej Muzeum zrealizowano dezynsekcję zewnętrzną ścian budynku.

3) Prace konserwatorskie (interwencyjne) na tzw. małym cmentarzu w Zespole Cerkiewnym w Radrużu.

Prace konserwatorskie wykonano przy dwóch pomnikach nagrobnych na tzw. małym cmentarzu, które w trakcie burzy śnieżnej, w wyniku przewrócenia się drzewa, uległy poważnemu uszkodzeniu.

4) Prace konserwatorskie (interwencyjne) na cmentarzu przycerkiewnym w Zespole Cerkiewnym w Nowym Bruśnie.

Nagrobki przywrócono do ekspozycji jesienią 2021 r., a wiosną 2022 r. wykonano ich spoinowanie. Niewprawna realizacja wymagała korekty. W ramach prac zredukowano ilość wykorzystanej spoiny, uzupełniono ubytki, nieznacznie scalono kolorystycznie spoinę z kolorystyką kamienia.

5) Prace konserwatorskie na dawnym cmentarzu parafialnym w Zespole Cerkiewnym w Nowym Bruśnie – etap I.

W związku z podpisanym w grudniu 2021 r. listu intencyjnego pomiędzy Muzeum Kresów w Lubaczowie a Akademią Sztuk Pięknych im. Jana Matejki w Krakowie na dawnym cmentarzu parafialnym w Nowym Bruśnie wytypowano do prac konserwatorskich dwa obiekty (nagrobek zwieńczony figurą najpewniej św. Krzysztofa, XIX w., oraz nagrobek małżeństwa Lichańskich zwieńczony najpewniej figurą

św. Marii Magdaleny, XIX w.), znajdujące się w złym stanie zachowania oraz posiadające największe walory artystyczne. Przygotowano program prac konserwatorskich. Pozyskano zgody na realizację prac Podkarpackiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków z/s w Przemyślu oraz Starostwa Powiatowego w Lubaczowie. Dwa obiekty przetransportowano do Pracowni Konserwacji i Restauracji Rzeźby Kamiennej, Stiuku i Ceramiki na ASP w Krakowie. Prace konserwatorskie zostaną wykonane przy nich do połowy 2024 r.

6) Doraźne prace związane ze **stabilizacją schodów prowadzących do bramy zachodniej w murze wokół cerkwi św. Paraskewy oraz stabilizacją kamiennych płyt przed wejściem do samej cerkwi** (stwarzające zagrożenie dla bezpieczeństwa publicznego).

7) **Prace badawcze nagrobków oraz wnętrza krypt grobowca Andruszewskich oraz Zofii Krynickiej na cmentarzu przycerkiewnym w Radrużu.**

Prace zostały zrealizowane na wniosek Cezarego Andruszewskiego. Obejmowały m.in.: określenie lokalizacji krypt, ich otwarcie, analizę makroskopową budowy ścian, sklepień oraz użytych surowców i zapraw, analizę stanu zachowania krypt, wykonanie dokumentacji fotograficznej.

3. Obiekty nienależące do Muzeum:

1) **Prace konserwatorskie przy nagrobku powstańca styczniowego Ludwika Tarnawieckiego na cmentarzu parafialnym w Starym Lublińcu w gm. Cieszanów.**

Na prośbę członka Zarządu Powiatu Lubaczowskiego Zbigniewa Wróbla Muzeum podjęło starania o realizację prac konserwatorskich przy nagrobku Ludwika Tarnawieckiego (1842–1863), powstańca styczniowego, lwowianina, który poległ w bitwie pod Kobyłanką, 6 maja 1863 r. Jerzy Plucha, starszy konserwator Muzeum, przygotował program oraz kosztorys prac konserwatorskich. W porozumieniu z Urzędem Miasta i Gminy Cieszanów, na terenie której znajduje się grób, pozyskano środki finansowe z Podkarpackiego Urzędu Wojewódzkiego w Rzeszowie. Prace zrealizowała Joanna Głaz, konserwator dzieł sztuki z Akademii Sztuk Pięknych w Krakowie.

2) **Prace konserwatorskie przy pomniku ku czci mieszkańców Radruża zamordowanych przez UPA.**

Wapienny pomnik zlokalizowany na tzw. małym cmentarzu w Zespole Cerkiewnym w Radrużu. W ramach prac konserwatorskich usunięto nawarstwienia biologiczne, wykonano dezynfekcję, uzupełniono spoiny i wykonano hydrofobizację.

XI. PRACE PIELEGNACYJNE PRZY ZIELENI.

W ubiegłym roku kalendarzowym Muzeum zrealizowało następujące prace przy zieleni w Zespole Zamkowo-Parkowym w Lubaczowie, Zespole Cerkiewnym w Radrużu i Zespole Cerkiewnym w Nowym Bruśnie:

1) Opracowanie inwentaryzacji dendrologicznej zieleni w Zespole Cerkiewnym w Radrużu.

2) Opracowanie inwentaryzacji dendrologicznej zieleni w Zespole Cerkiewnym w Nowym Bruśnie.

Z uwagi na stan zachowania drzewostanu w obu zespołach cerkiewnych, którymi zarządza Muzeum, w porozumieniu z Podkarpackim Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków z/s w Przemyślu, wybrano firmę, która zrealizuje inwentaryzację dendrologiczną zieleni (ArbForest Rafał Sokulski). Celem opracowania inwentaryzacji było opisanie stanu istniejącego oraz wskazanie kierunków dalszego postępowania z drzewami. Rezultatem prac dendrologicznych było wyznaczenie drzew które stwarzają niebezpieczeństwo i wymagają usunięcia oraz drzew, które nie kwalifikują się do usunięcia, a wymagają prac pielęgnacyjnych, m.in. cięć sanitarnych oraz zabezpieczenia koron i pni przed rozłupaniem za pomocą wiązań systemowych. Wszystkie drzewa zostały naniesione na mapę, na której zostały ponumerowane (drzew w terenie nie numerowano). W Radrużu inwentaryzacją objęto ponad 460 drzew, ogólny stan fitosanitarny drzewostanu uznano za średni. W Nowym Bruśnie zinwentaryzowano 34 drzewa, których stan uznano za dobry.

Obie inwentaryzacje zostały opracowane na zlecenie i ze środków PWKZ.

3) Prace związane z wycinką i pielęgnacją zabytkowego drzewostanu w Zespole Cerkiewnym w Radrużu.

W konsultacji z Podkarpackim Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków z/s w Przemyślu w ciągu całego roku usunięto 6 drzew zagrażających bezpieczeństwu publicznemu i obiektom zabytkowym, 1 drzewo wyznaczone do wycięcia (pomnikową lipę przy wejściu na tzw. duży cmentarz) poddano silnym cięciom sanitarnym bez usuwania kłody.

4) Prace związane z wycinką i pielęgnacją zabytkowego drzewostanu w Zespole Zamkowo-Parkowym w Lubaczowie.

Opisano przy części wniosku dot. inwestycji i remontów.

5) Nasadzenie zastępcze w Zespole Zamkowo-Parkowym w Lubaczowie.

Zgodnie z decyzją Burmistrza Miasta Lubaczowa z dn. 30 sierpnia 2021 r. wykonano nasadzenie zastępcze w postaci 1 szt. drzewa rodzaju klon o obwodzie pnia 12 cm

(działka nr 4006). Nasadzenie wykonano za wyciętego w 2021 r. kasztanowca, który został uszkodzony podczas burzy i zagrażał bezpieczeństwu publicznemu.

- 6) Przygotowano wnioski do Podkarpackiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków z/s w Przemyślu na realizację prac związanych z pielęgnacją zieleni w obu zespołach cerkiewnych należących do muzeum.

XII. PRACE INWESTYCYJNE I REMONTOWE.

W okresie sprawozdawczym zrealizowano następujące prace o charakterze inwestycyjnym i remontowym:

- 1) **Budowa centrum zarządzania i ochrony zbiorów Muzeum Kresów w Lubaczowie – etap V.**

Celem inwestycji, realizowanej od 2018 r., jest budowa nowego obiektu muzealnego, w którym zostaną stworzone optymalne warunki do przechowywania, a także do odpowiedniej ochrony, konserwacji i zarządzania zbiorami muzealnymi.

W ramach V etapu prac została wykonana instalacja wentylacji mechanicznej i klimatyzacji w budynku, roboty budowlane zewnętrzne (kamienny portal), roboty budowlane wewnętrzne (wylewki, sufity podwieszane, tynki, posadzki podłogi, stolarka drzwiowa, parapety, schody, barierki, malowanie). Wykonawcą prac była firma Usługi Budowlane BUD-MONT Tadeusz Bednarczyk (Lubaczów), a funkcję inspektora nadzoru inwestorskiego pełnił Kazimierz Dudziński.

Prace zrealizowano w ramach dotacji Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego (200 000,00 zł), a także zapewnienia wkładu własnego przez Powiat Lubaczowski i Województwo Podkarpackie (łącznie 68 852, 91 zł).

- 2) **Budowa i modernizacja infrastruktury Muzeum Kresów w Lubaczowie wraz z Zespołem Zamkowo-Parkowym.**

Celem zadania jest zdecydowane podniesienie poziomu jakości korzystania z parku, a także stanu bezpieczeństwa. W ramach zadania zostaną wykonane nowe alejki i nowy ciąg pieszo-jezdny prowadzący do parku oraz elementy małej architektury: altany, ławki, mostki, pomost oraz kosze na śmieci. Obecnie całkowicie niedostępna południowa część parku zostanie przeznaczona na rekreację: znajdzie się tam siłownia plenerowa oraz plac zabaw. Bezpieczeństwu użytkowników służyć będzie montaż nowego ogrodzenia, wraz z reprezentacyjną bramą i furtką, oświetlenie oraz monitoring. Roboty budowlane poprzedzi inwentaryzacja oraz pielęgnacja zieleni wraz z nowymi nasadzeniami.

Zadanie realizowane jest w ramach Programu Inwestycji Strategicznych – Rządowy Fundusz Polski Ład. Inwestorem jest Powiat Lubaczowski. Wartość zadania wynosi

łącznie 5 246 790,09 zł, przy dofinansowaniu z Funduszu Polski Ład w wysokości 4 500 000,00 zł.

3) Budowa infrastruktury turystycznej na terenie Związku Powiatowo-Gminnego Ziemia Lubaczowska.

Celem zadania jest budowa infrastruktury turystycznej na terenie samorządów, wchodzących w skład związku „Ziemia Lubaczowska” (Powiat Lubaczowski, Miasto Lubaczów, Gmina Lubaczów, Gmina Cieszanów, Gmina Horyniec-Zdrój, Gmina Narol). Będą to wieże widokowe, miejsca obsługi rowerzystów, miejsca i budynki obsługi rowerów, tężnia i park linowy. Na działce, będącej własnością Muzeum, na południe od Zespołu Zamkowo-Parkowego, zaplanowano budowę parkingu dla samochodów osobowych i camperów wraz z budową budynku usługowego oraz infrastrukturą turystyczną w postaci wiat.

Zadanie realizowane jest w ramach Programu Inwestycji Strategicznych – Rządowy Fundusz Polski Ład. Całkowita wartość robót budowlanych wynosi 9 877 000,00 zł, dofinansowanie z Programu Polski Ład to 8 889 300,00 zł, a wkład własny Związku Powiatowo-Gminnego „Ziemia Lubaczowska” to 987 700,00 zł.

4) Wymiana oświetlenia w budynku głównym Muzeum Kresów w Lubaczowie (w etapach).

W 2022 r. wymieniono oświetlenie na ledowe w przestrzeniach wystawach stałych (archeologiczno-historycznej i etnograficznej).

5) Stały serwis i prace remontowe systemów gaśniczych w cerkwi św. Paraskewy w Zespole Cerkiewnym w Radrużu (system gaszenia mgłowego, system wczesnej detekcji dymu).

XIII. WSPÓŁPRACA MIĘDZYNARODOWA.

Zrealizowano następujące działania w ramach współpracy międzynarodowej:

1) EduGame. Innowacyjne narzędzia edukacyjne do zarządzania ochroną dziedzictwa – grywalizacja w procesie dydaktycznym.

Projekt realizowany od września 2019 r. do grudnia 2022 r. w ramach programu Erasmus+ 2014–2020 Partnerstwa strategiczne.

Lider projektu: Politechnika Lubelska. Partnerzy: Muzeum Kresów w Lubaczowie, Politechnika w Mediolanie i Muzeum Dom Dantego we Florencji, Uniwersytet da Beira Interior w Covilhi oraz Muzeum Archeologiczne Jose Monteiro w Fundao.

Celem projektu było opracowanie i wdrożenie innowacyjnego modułu dydaktycznego „Zarządzanie dziedzictwem kulturowym”, składającego się z programu nauczania, materiałów dydaktycznych i edukacyjnej gry fabularnej (materiały w języku angielskim, polskim, włoskim i portugalskim).

W okresie sprawozdawczym odbyły się cztery spotkania stacjonarne partnerów projektu: na Uniwersytecie da Beira Interior w Covilhi (3 czerwca 2022 r.), na Politechnice Mediolańskiej w Mediolanie (21 lipca 2022 r.), w Muzeum Kresów w Lubaczowie i Zespole Cerkiewym w Radrużu (6 września 2022 r.) i na Politechnice Mediolańskiej w Mantui (20 grudnia 2022 r.). W spotkaniach aktywny udział brali pracownicy muzeum: Mateusz Żurek, Piotr Zubowski i Elżbieta Kosak.

2) *Skarby kresowej świątyni – dziedzictwo kościoła św. Marii Magdaleny we Lwowie.*

W ramach realizowanej wystawy czasowej, opisanej w innej części sprawozdania, zrealizowano kilka wyjazdów badawczych do Lwowa, których celem poznanie historii kościoła pw. św. Marii Magdaleny, zdobycie materiałów źródłowych, realizacja zdjęć do filmu towarzyszącego wystawie, nawiązanie współpracy z Parafią pw. św. Marii Magdaleny we Lwowie, Domem Muzyki Organowej i Kameralnej we Lwowie, Konsulatem Generalnym Rzeczypospolitej Polskiej we Lwowie oraz Kurią Archidiecezji Lwowskiej.

3) *Touch the culture – międzynarodowe warsztaty na Słowacji.*

W dniach 21–24 września 2022 r., w Bardejowie na Słowacji, Mateusz Żurek uczestniczył w pierwszym ze szkoleń, odbywających się w ramach międzynarodowego projektu „Touch the Culture”, którego koordynatorem jest słowackie Centrum Wspierania Edukacji Pozaformalnej (Cenef). Przedsięwzięcie jest refleksją nad obecną sytuacją kultury oraz skutkami, które wywołała pandemia koronawirusa. W wyniku projektu powstaje aplikacja rozrywkowo-edukacyjna z dziedziny kultury i sztuki, dostępna w kilku językach oraz podręcznik metodyczny ukazujący różne studia przypadków działań realizowanych przez instytucje kultury i sztuki metodami edukacji pozaformalnej. W spotkaniu w Bardejowie wzięli udział przedstawiciele instytucji kultury, muzeów, galerii, bibliotek i władz lokalnych z Czech, Słowacji i Polski. Ze strony polskiej, poza Muzeum, udział wzięli: Stowarzyszenie Czajnia, Stowarzyszenie Folkowisko, Gmina Ulhówek, Miejska Biblioteka Publiczna im. Władysława Broniewskiego w Lubaczowie, Zespół Szkół Publicznych w Ulhówku, Miejska Biblioteka Publiczna w Cieszanowie.

Opracował: Piotr Zubowski, na podstawie sprawozdań przedłożonych przez pracowników Muzeum Kresów w Lubaczowie